Trykk 2003

Trykk 2003

Antologi for forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø

Redaktører:
Knut Olav Homlong
Tore Høgås
Anders Søvik

Det humanistiske fakultet
Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø

ISBN 82-90423-67-5

© 2003 Forfatterne
Omslag og uforming ved redaktørene
Satt med Adobe Garamond 13/15
Papir: Multicopy 100 g / Trucard 260 g
Trykk: Tromsprodukt

Takk til

Liv Lundberg
Henning Howlid Wærp
Ragnhild Nilstun
Laila Stien
Inger Elisabeth Hansen
Stig Sæterbakken
Johan Schimanski
Staffan Söderblom
Terje Dragseth

Innhold

KRISTIN E. BJØRN

Gutten som hylte for å miste stemmen 9
Tekster 13
Glemte jeg beina mine hos deg? 17

KRISTIN A. DANIELSEN

Dikt 21

BJØRN ARE DYPÅS

Nå stikker vi til Alaska 27
Prosadikt 32
Utdrag fra romanprosjekt 34

ERLEND ERICHSEN

Blå himmel. Obsternasig 41

MARIT GJELSVIK

Utdrag fra roman 49

LARS O. HAUGEN

The Show Must Go On 59
Dikt 66

KINE HELLEBUST
Du kan ingenting ta med dig dit du går 69
KNUT OLAV HOMLONG
Skal du ikkje opne? 79
TORE HØGÅS
Pavarotti 89
Møtet 98
GRO KAASEN
Dikt 101
ANITA HARTVIKSEN RAVN
Utdrag fra fortelling 111
Utdrag fra punktroman 116
WENCHE STORK
Dikt 123
Oppdrag hopp 127
ANDERS SØVIK
Stabat mater 135
Dikt 142
LENE E. WESTERÅS
Dikt 145

KRISTIN E. BJØRN

Gutten som hylte for å miste stemmen

En hage, en liten bakhage, ikke spesielt velstelt, ikke spesielt overgrodd. En grusgang strødd med pellets ned til et gammelt skjul i hjørnet. Bak skjulet en mur, nesten i skulderhøyde på dama av middels høyde som står foran skjulet. Dama har ei plastrive i hånda. Hun ser over muren, en teglsteinsmur, svart av fukt og jordsprut nederst og grønn av mose øverst. Noen steiner har ramlet ned. Man kan tenke seg at naboene aldri har blitt enige om hvem som skulle vedlikeholde grensen mellom dem. Det er noe med uttykket hennes der hun står med riva i hånda og kikker over gjerdet mot en mann som snakker på andre siden som gir assosiasjoner i retning av gammelt uvennskap. Det er umulig å høre hva den gamle mannen: grått hår, brun jakke, sier, man ser bare munnen som rører seg. Av og til tar vinden tak i den lange, grå luggen hans, slenger den foran øynene hans så

han må dytte det bort med en diger neve, en neve som er så diger at han nok har gjort en del kroppsarbeid, hagearbeid ikke minst, og på måten han står litt foroverlent og kaster ord over muren er det lett å forestille seg at han kritiserer dama med plastriva for å ikke vedlikeholde sin del av muren, slik avtalen opprinnelig var. For alt man vet, er kanskje muren skrubbet og velstelt på andre siden, umulig å avgjøre fra denne vinkelen. Dama med plastriva snur seg, og følger man blikkretningen hennes vil man nå se rett på en gutt. En ti–elleve års gutt. Som bøyer seg over rekkverket rundt den lille hageplatten og skriker. En lyd som er umulig å beskrive med et lydhermende ord, UÆÆÆH, kunne jeg skrevet, men det ville virket latterliggjørende, ironiserende, forminskende i forhold til det gutten uttrykker med de lydene han lager. Han skriker så han må brekke seg, munnen fylles med slim, det er tydelig selv på denne avstanden, etter et par host svelger han, kroppen er helt i ro et øyeblikk så vidt, så åpner han munnen på vidt gap, kaster seg frem over gelenderet med en ekkel lyd, hard guttemage mot flisete treverk, kanten treffer akkurat over bukselinningen, av og til treffer bukseknappen gelenderet med et smell, et lite skudd nesten, og gutten skriker, presser lungene tom for luft igjen og igjen.

Bak gutten er det store vindu inn til stua, vinduet til høyre er egentlig ei skyvedør som åpner stua ut mot hagen. Om sommeren står det sikkert møbler her, praktiske hagemøbler, men nå er det november, og tørre gråbrune blader ligger i hauger. Av og til tar vinden tak i dem og slenger dem rundt. Dama med plastriva skulle kanskje rake dem sammen? Hun

ser for øvrig ikke på gutten, hun ser forbi han og inn i stua, på en skikkelse som står bak skyvedøra, men avstanden er såpass liten at hun utvilsomt ser gutten i sidesynet. Nå har gutten en av pausene sine, men det er ingen forventning å spore i de to kroppene som ser på. De vet at han ikke kommer til å slutte? Eller de skjuler håpet om at han kommer til å slutte svært godt. Skikkelsen bak skyvedøra tar tak i håndtaket og skyver den til side, den sitter litt tregt, kanskje noe løv som har satt seg fast, eller kanskje den bare ikke har blitt smurt på lenge. Hvis sånne dører trenger å smøres da? Det er jeg jammen ikke sikker på, men skikkelsen blir i alle fall mye tydeligere, det viser seg at det er en kvinne, overraskende, jeg tenkte det var en mann, at de to var foreldrene til gutten som nå henger over gelenderet med høyrearmen slapt ned. Han rører på den så han er ikke død, bare veldig sliten, kanskje, oppgitt av at han skriker og skriker og ingenting skjer. De to kvinnene ser på hverandre, mens de egentlig ser på gutten, og ingenting i kroppene deres varsler om at de vil gjøre noe. Er de ansatt for å passe på han? Er dette en institusjon? Nei, det stemmer ikke, det er et helt vanlig rekkehus i et vanlig strøk, noen steller denne hagen, og den gamle mannen på andre siden av gjerdet som fremdeles følger med, han kjenner dama med plastriva, han snakket med henne, det ville han ikke gjort hvis dette var en privat institusjon. Da ville han latt som ingenting. Kvinnene som ser på hverandre liker ikke gutten, de har aldri sagt det, men de liker han ikke, den ene er mora, den andre tanta, og gutten skulle ikke vært født. Tanken på å eventuelt gå bort og ta på han, klappe han litt keitete på skuldra byr dem i mot, de

tenker ikke på å løfte opp overkroppen så den røde stripa på magen synes, han har fått sår av å kaste seg mot gelenderet. En av dem kunne satt seg på huk og sagt «Men du blør jo nesten, kom skal vi stelle såret», og den andre kunne latt guttens overkropp falle inn mot sin kropp og sagt «Hvorfor skriker du sånn», og gutten kunne sagt «For å miste stemmen», men de tenker ikke på det. Det ser ut som om de diskuterer med blikkene sine hvem som skal gjøre noe og hva som har skjedd, men det blir selvfølgelig gjetninger i og med at de ikke sier noe. Den gamle mannen på andre siden av gjerdet kan bare gå sin vei egentlig, men så er han god å ha likevel, gir et ekstra blikk til situasjonen og fyller ut bildet.

Spørsmålsvise

Jeg har tusen spørsmål
de fleste er om maur

bombadiribombadiri

Jeg har tusen spørsmål de fleste er om maur
men også noen om taksvaler

bombadiribombombadiri

Jeg har tusen spørsmål de fleste er om maur men også noen om taksvaler:

Hvordan treffer de hullet til reiret – så fort som de flyr?

bombadiribombadiri

Jeg har tusen spørsmål de fleste er om maur men også noen om taksvaler og om hvordan de treffer hullet til reiret så fort som de flyr.

Fins det en annen verden der taksvalelikene sitter klistret rundt hullene?

bombadiribombombadiri

Jeg har tusen spørsmål de fleste er om maur men også noen om taksvaler og om hvordan de treffer hullet til reiret så fort som de flyr og om det fins en annen verden der

taksvalelikene sitter klistret rundt hullene, mens ungene piper innenfor. Piper.

bombadiribombombadiri

Jeg har tusen spørsmål de fleste er om maur men også noen om taksvaler og om hvordan de treffer hullet til reiret så fort som de flyr og om det fins en annen verden der taksvalelikene

sitter klistret rundt hullene mens ungene piper innenfor. Piper.

Ikke la dyr lide, sa far min.

Pappa, hva gjør jeg med utsulta taksvaleunger som piper inne fra hullene sine?

Klatrer opp med stige, kanskje?
Stikker inn høyre arm?
Strå som stikker, kryp som kravler, kanskje?
Fugleungehuden?
Nebb som hogger, kanskje?
Klør som klamrer, kanskje?
Trekker krekene ut mens de piper, kanskje?
Hjerteslagene?
Tar tak med venstre hånd, høyre hånd rundt hodet og vrir.

Jeg vet

Jeg sier «tror jeg» men det er ikke sant. Jeg vet. Jeg bare later som jeg omgås feil og glemsler sånn som de andre. De som smiler og glemmer og klumper seg sammen i hullene sine, de som huker seg sammen og sier tror jeg tralalala.

Jeg visste ikke

Jeg stilte et spørsmål som jeg egentlig visste svaret på, hvorfor er ikke godt å si, det kan ha vært mange grunner til det, å ikke virke overlegen er en av dem, å ikke virke ensom er en annen, men i alle fall så fikk jeg et forunderlig engasjert svar, og alt ble omvendt fordi det viste seg at jeg trengte svaret likevel, jeg visste ikke det jeg trodde jeg visste da jeg spurte, jeg skjønte bare ikke mitt eget spørsmål.

Glemte jeg beina mine hos deg?

Jeg har en hyggelig nabo som heter Per. Han hjelper meg med det aller mest nødvendige. Det var han som bar meg bort på trappa til Gunnar og ringte på. Han var dessuten høflig nok til å forsvinne før Gunnar lukket opp.

– Glemte jeg beina mine hos deg? spurte jeg Gunnar.

– Har ikke sett dem, men så har jeg ikke sett etter dem heller. Hvordan så de ut?

– Veldig forskjelllige – små, store … Alle var hvite, noen hadde klump i enden, helt vanlige bein, trur jeg.

– Neeeei, trur jeg ville huska det om jeg hadde funnet dem, svarte Gunnar.

– Du kan ikke ha ryddet dem vekk av vanvare? Lagt dem i boden eller noe?

– Neeeei, men hvis det er veldig om å gjøre for deg å finne dem, kan vi godt gå og se. Kom bare du, sa Gunnar og begynte å gå. Jeg rørte meg ikke.

– Ehm. Du Gunnar?

– Ja?

– Jeg må visst bæres.

– Selvfølgelig, selvfølgelig. Så ubetenksomt av meg, skal vi nå se …

Gunnar bøyde seg ned og tok tak i en arm og slengte den over skuldra. Hodet mitt ble hengende bak nakken hans, men bare ei kort stund, før tyngden av hjernen fikk hodet til

å falle. Halsen seig ut som gjærdeig før hodet traff trappa med et dunk.

– Hmm, sa Gunnar. Det var visst ikke så enkelt. Skal vi se …

– Jeg vet ikke, sa jeg. Per sopte meg opp på en måte.

– Men Per er mye større enn meg, sa Gunnar. Mye større.

– Jeg vet, sa jeg. Du har kanskje en spade?

– Jaaa? Gunnar trakk på det.

– Og ei trillebår? Ei trillebår hadde vært supert, trur jeg.

Ei stund etter lå jeg i trillebåra på vei over plenen mot boden.

– Du Gunnar, sa jeg, jeg syns det er veldig vanskelig å snakke til deg når jeg ikke ser øynene dine.

– Syns du det? Jeg kan godt bøye meg over deg hvis det gjør det lettere? Gunnar bøyde seg over meg.

– Åh. Deilig. Nå får jeg ikke sola sånn rett i øynene heller, sa jeg.

– Hm, sa Gunnar. Øynene dine har ikke forandret seg.

– Ikke det?

– Hm, nei, ikke som jeg kan se.

Jeg lo. – Det syns jeg egentlig er litt rart, så mye som har skjedd i det siste. Du har ikke et par solbriller å låne meg?

– Nei.

– Helt sikkert?

– Helt sikkert. Gunnar bøyde seg enda nærmere. Men jeg kan lage skygge med hendene?

– Orker du det, trur du?

– Klart jeg orker. Gunner vrei ansiktet mitt mot seg og satte hendene over øynene mine.

– Åh, deilig, sa jeg, – det er egentlig ikke så mye som skal til før det kjennes mye bedre.

– Nei, ikke sant, sa Gunnar. Hvor har du munnen din?

– Den havnet visst på baksida, sa jeg og måtte le litt igjen.

– Huffda, sa Gunnar, jeg er visst helt ute av trening. Finner jeg den hvis jeg stikker hånda inn her? Er dette tennene dine?

– Mmmmmm, hva skulle det ellers være?

– Nei, du sier noe, hva skulle det ellers være? Gunnar lo og trakk munnen min fram på forsida. Er det bedre sånn?

– Mmmm. Mye bedre, faktisk

– Så fint.

– Mmmmmm.

– Skal jeg kysse den en gang til?

– Kan du godt, sa jeg.

– Da gjør jeg det, sa Gunnar.

KRISTIN A. DANIELSEN

Klar dag

Skyer vik, og sola vaknar og blendar. Det er eit mirakel. Dette er eit sørvend motiv. Sola blendar. Det er tid for klare tankar

Kvinne naken

Kvinne er naken. Kvinne har slørete auge. Kvinne er omhylla. Prisme spaltar lyset og lagar regnbogesplintar på eit skråtak. Det er eit skjul. Persienner rullar ned, og det er midt på dagen

Andre stader lyftar sola alle tak og ser. Gud ser under alle tak. Alle putevar, alle flekkane. Ligge stilt, seier dei til kvarandre. Det heile er ei evig omfamning.

Hendene held brødet. Munnen tek imot kysset. Tek imot brødet. Hendene held hender. Tek imot trykket. Her er ingen blikk. Det salte brødet. Det våte kysset

Ned

Tek tak i karmen. Ute er bilar. Ute er halv fire. Opnar vindauget. Det er ingen som ser. Det er langt ned til bakken. Ropar, kviskrar. Dette er teiknet. Dette er teiknet

Menneskeblikk

Menneska ser ned og ser hustak
Menneska står over lintøy som tørkar seg
Menneska svever over bær og buskar, gater
Dei ser på kvarandre
Då gir dei kvarandre kloke blikk. Gater som snor seg frå alle hindringar

Å gå

To gamle menn går opp bakken. Ei raud kåpe tek dei nesten att før dei alle forsvinn ut av vindauget. Den raude bilen svingar inn bak hushjørnet.
Då høyrer eg dei avbrotne ropa

korleis, desse
bilane, denne
boka, dei
tonane
ute er vind
inne er urørt
alt kjem over

slik

BJØRN ARE DYPÅS

Nå stikker vi til Alaska

Det henger vel slik sammen, at jeg for en tid tilbake flyttet tilbake til hjembygda, og da inn i barndomshjemmet, men at det hele etter et par ukers tid toppet seg, og det i den grad at jeg en vakker dag fant meg selv sittende i en stol, oppe på kjøkkenbordet. Jeg står og ser ut vinduet, og snakker til meg selv, og lurer på om det virkelig skjedde. Det er en fin vårdag, med skarpt solskinn over myr og granskog, for å si det slik. Og jeg har ingen bekymringer. Men jeg har heller ingen grunn til å underkjenne hukommelsen, så det skjedde nok. Jeg må bare bøye meg for det. Og likevel står jeg her, som sagt, uten en eneste bekymring. Når sant skal sies, overveier jeg å ta meg en tur ut om en liten stund, i den friske vårlufta. Jeg får bare bøye meg for det også.

Jeg husker at jeg fiklet en stund med tauverket før jeg, så å si, skred til verket. Rundt halsen hadde jeg en løkke som

endte i en bjelke i taket, skrått ut fra bordet. Jeg hadde reimet meg fast til stolen, føttene til stolbeina, lårene til setet, overkroppen til rygglenet, før jeg senket løkken ned over hodet. Jeg plundret en del med å feste høyre arm til armlenet. Venstre hånd stakk jeg med mye strev ned i venstre bukselomme. Jeg hadde tatt på meg trange jeans, som en siste foranstaltning. Den direkte årsak til denne posituren var et bilde jeg hadde fått øye på, tidligere på dagen, og som i den tilstand jeg befant meg i denne dagen, hadde fylt meg fra topp til tå med sin iboende sannhet, bildet av en mann, fastbundet til en stol, hengende etter nakken, med stolbeina bare så vidt over bakken. Ja, slik må det være, tenkte jeg, og gikk straks i gang med forberedelsene. Ja, akkurat slik, tenkte jeg på nytt der oppe i stolen og rugget kroppen heftig, fra side til side.

Men forberedelsene hadde ikke vært gode nok. Det som ikke skulle skje skjedde, stolen tippet over den gale veien, inn over bordet, ikke utover i rommet. Jeg ble hengende en stund etter nakken med stolen tippet over på to bein. Jeg hang etter nakken, ikke med full tyngde, men nok til at det svartnet for øynene, nei, ikke slik, tenkte jeg, og før jeg visste ordet av det kjempet jeg for livet. Merkelig nok fikk jeg høyre hånd fri først, den jeg så omhyggelig hadde bundet til høyre armlene. Nettopp denne detaljen gjorde meg rasende. Jeg husker at jeg bannet eller prøvde å banne, løkken strammet rundt halsen og det ble bare noen hvesende pip. Jeg fikk tak i tauet over hodet og dro meg opp i sittende stilling, det vil si, med alle fire stolbeina i kontakt med bordet. Jeg rev løkken av meg, gjorde meg fri fra stolen, og hoppet ned på gulvet.

Så rasende jeg hadde vært for et minutt siden!

Jeg lo en hul men glad latter.

Akkurat da banket det på døra.

Kom inn, ropte jeg.

Jeg husker helt tydelig *hvordan det var Kristoffer*, en gammel kompis jeg ikke hadde sett på mange år, som kom inn gjennom døra. Hvordan han støttet seg på staven sin og slepte den dårlige foten etter seg. At han så seg smilende rundt i rommet, kastet et interessert blikk på tauet som hang ned fra taket, rett ved siden av meg, og til slutt festet blikket på meg, spørrende.

Jeg prøvde å henge meg, sa jeg.

Men det gikk ikke så bra, la jeg til, og slo ut med armen.

Kristoffer lot på ny blikket vandre interessert rundt i rommet. Etter en stund så han direkte på meg igjen, og nikket megetsigende. Typisk, sa han. Så gjorde han helomvending og gikk ut igjen. Han lukket døra bak seg. Hva i all verden? tenkte jeg. Ble han redd? Jeg må få ham inn igjen, tenkte jeg, men jeg ble stående. Jeg sto på samme flekken da han kom inn igjen, nå med staven under armen, og i den friske hånden hadde han en flaske brunt brennevin.

Du er en engel, ropte jeg.

Han satte flaska fra seg på bordet, ved siden av stolen. Jeg fikk meg ikke til å flytte den, stolen. Jeg satte fram glass, og når jeg først var i gang, hentet jeg to flasker til, og satte dem ved siden av hans. Det sto nå tre flasker på bordet. Visst var det overdrevet, men jeg syntes det hadde snudd seg så fint for meg denne dagen. Her hadde jeg besøk av en gammel kompis som hadde tatt med seg en flaske brennevin.

Derfor de to flaskene.

Nå, hvordan står det til? spurte jeg.

Den lo vi lenge av. Så hevet vi glassene og drakk.

Kristoffer rensket stemmen.

På Alaska, sa han. På tur, sa han. På fiske. På brennevin. Villmark. Skita full, sa han. Han lo og veivet med den friske armen.

Jeg nikket og drakk. Vi hadde snakket om det, men det hadde ikke blitt slik. Han stirret på meg.

Fotball?

Jeg ristet på hodet. Han fortsatte å stirre.

Mange år siden, sa jeg. Bare tull, sa jeg. Fotball. Bare tull. Jeg grep meg i å snakke slik som han. Ble aldri noe, sa jeg. Fotball og fyll. Flaska, sa jeg. Jeg kakket på flaska på bordet. Kristoffer nikket. Ferdig mann, sa han. Bare gamlehjemmet, sa han. Bare sykehjemmet. Ferdig mann. Visst, visst, sa jeg. Alaska, sa han. Han ristet på hodet. Nei, nei. Bare sykehjemmet.

Så lyste han opp, og bøyde seg fram over bordet.

I kveld, sa han.

Drikke først, sa jeg.

Jeg pekte på flaskene. Drikke, sa han. Han ropte. Drikke, ropte han. Han lo, og veivet med armen. Skita full, sa han. Sykehjemmet. Skita full. I kveld, sa han, og nikket og nikket.

Vi kommer ikke inn, sa jeg. Det er låst, sa jeg.

På trappa, sa han. Sove, sa han. På trappa. Sove. Streike, ropte han.

Skite i buksa, sa jeg.

Ja, ja, ja, ropte han, og lo høyt.

Jeg husker at vi drakk og snakket om å skite i buksa på sykehjemstrappa. Lenke oss til trappa og skite i buksa. Ikke gi oss før vi var inne. Ikke gi oss før vi ble tatt hånd om. Ikke før vi fikk rullestol. Jeg husker at vi hoiet og lo, og at jeg ikke kunne få øynene vekk fra det dype søkket i tinningen hans.

Rullestol eller pistol, skrek vi, og lo så tårene spratt.

Flere timer senere humpet Kristoffer fortsatt rundt på gulvet.

Han stakk staven inn i løkka og fikk dradd til. Han hengte opp staven og sendte den dinglende rundt i rommet og ropte på rullestol. Han hylte mot taket på rullestol og ravet rundt og lo. Rullestol, ropte han. Han slo den friske neven i bordet så glass og flasker hoppet. Jeg husker at han tok til tårene. Han tok en av flaskene og kylte den i veggen. Resten tok jeg vare på, og satte det under bordet. Han holdt det gående en stund. Han knuste det han kom over. Jeg husker at jeg satte fram nye glass da det var overstått, og at vi fortsatte å drikke, og at han sloknet og våknet igjen et par ganger, før han sloknet for godt.

Jeg husker at jeg ringte etter drosje. Jeg kjente sjåføren, jeg er jo her fra bygda, den bygda jeg skal bo i, har jeg bestemt meg for, i barndomshjemmet mitt. Vi stablet han inn i baksetet. Jeg husker det, så det er klart det skjedde. Jeg husker det, her jeg står og ser ut gjennom vinduet. Jeg har aldri følt meg bedre. Jeg må bare bøye meg for det. Jeg husker at sjåføren smilte og ristet på hodet da jeg skulle betale. Jeg husker at vi vekslet noen ord om gamle dager, før han kjørte avgårde.

Denne pisse-på-strømgjerdet-greia, fra barndommen, vi var mange som måtte pisse på strømgjerdet, mange som kom i kontakt med denne pisse-på-strømgjerdet-greia. Enten vi ble lurt eller truet av de eldre guttene, så måtte vi pisse på strømgjerdet. Jeg lot som jeg ble lurt, for å slippe å bli truet. Det ville gjøre vondt, men jeg måtte gjøre det. Jeg pisset på strømgjerdet, og kom dermed i kontakt med denne pisse-på-strømgjerdet-greia. Det gjorde vondt, men ikke så forferdelig. Det gjorde nesten ikke vondt. Det er det som er hele pisse-på-strømgjerdet-greia. Det gjorde nesten ikke vondt. Det var slik jeg kom i kontakt med denne pisse-på-strømgjerdet-greia. Jeg lot som jeg ble lurt, for å slippe å bli truet. Jeg pisset på strømgjerdet. Kom bare med dem, strømgjerdene, jeg skal pisse på dem. Det kommer til å gjøre vondt, men hva så. Det er det som er hele pisse-på-strømgjerdet-greia. Du bare pisser på strømgjerdet, og blir ferdig med det.

Her om dagen, ved tanken på tidligere tiders høvdinger og deres gravskip, oppsto den tanke at jeg selv kanskje skulle ytre ønske om å begraves i min slitte, nesten falleferdige kontorstol, sittende, riktignok måtte man grave dypere, men til gjengjeld ikke fullt så langt, bredden blir nok omtrent den samme, jeg ønsker ikke annet enn jord rundt meg, og om dybden skulle by på problemer, har graverne min fulle velsignelse til, etter at tilstrekkelige mengder jord holder min underkropp i forsvarlig grep, sittende i min stol, den absolutt fulle velsignelse til, med et velrettet svingslag med spaden, i bakhodet, eller hvor de ellers måtte komme til, å tvinge hode og overkropp en smule framover og ned, slik at forskriftenes krav om seks fot jord mellom mitt legeme og de ennå levendes friske luft, kan oppfylles, uten for mye bryderi, jeg vil da bli sittende fast der nede i mørket, i en framoverlent positur, som om jeg stirrer ned i mørket, med øynene fulle av jord, som om jeg har oppdaget noe i siste øyeblikk, og har bøyd meg fram for å ta det nærmere i øyesyn, før jorden raser ned rundt meg, og etterlater meg slik, sittende i min stol, stirrende ned i mørket, med øynene fulle av jord, merkelig likt det jeg anser som mitt virke i levende live, og oppkvikket av denne tanken, siden jeg ennå er blant de levende, fatter jeg den beslutning å ta meg en spasertur, kanskje helt ned til havet, hvem vet hva jeg der vil kunne få øye på.

Utdrag fra romanprosjekt

Om myrene, om låvene, eller fjøsene, men mest av alt om veien, arbeidsveien, ned den lange bakken, mot sykehjemmet, dag etter dag, med den største motvilje. Om knasingen av sand mot bar asfalt. Om lyset, som vender tilbake, granskogen på høyre side de første tre hundre meterne, og bak denne, eller midt inne i den, en kirkegård, den nye kirkegården. Om sykehjemmet, veien mot sykehjemmet, sykehjemmets innside, gamlingene, som stadig vekk, en etter en, havner der inne, mellom grantrærne.

Om bygdas kapell, nederst i en bakke.

Om gleden ved å telle. Hva som helst. Trær, stolper, veistikker, dine egne skritt, båter, skyer, stjerner, hus. Nære og fjerne. Opp til femten fjøser, staselige og mindre staselige, for det meste gamle og for lengst ute av drift, men de aller fleste av dem, tross alt, i ganske god forfatning. Store mytiske fjøsbygninger. Rødmalte skall rundt gud vet hva. Noen av dem står tett inntil veien, ute av bruk og uhyre tålmodige, kan det virke som, med gjenspikrede låvedører, langt der oppe på veggen.

De er virksomme, disse fjøsene, og det fins vel grunner for å telle dem, tenk bare på din barndoms fjøs, og din ungdoms fjøs, hvor kvinnekjønnet, og da selve kjønnet, ble deg presentert, for aller første gang, det glemmer du ikke så lett. Det kan du ikke unngå å huske, selv på denne veien, som du går og går, dag etter dag.

Bitende kald morgen. Du har nesten ikke sovet. Da du endelig sovnet ble du hjemsøkt av drømmer. I drømmene døde alle rundt deg. De døde av en sykdom, den samme sykdommen, alle sammen, den samme diagnosen, ingen forskjell, hele bunten, den samme sykdommen, den samme diagnosen.

Nede i den kalde gropa, ved fjøs nummer en, stikker et myrsøkk seg ned under gangveien. Myra følger gangveien, eller gangveien følger myra, et par hundre meter, så skog på høyre side, så åpner det seg. Bygda ligger bred og stille under deg. Myra ligger bak deg, stivnet i barfrosten. I grålysningen, en og annen myrtue, noen bjørkeklynger, noen telefonstolper, der ute, i den isnende vinden, og du tenker på pasientene, du tenker på pasientene, på den nye pasienten, som vasker ansikt og hender selv, men trenger hjelp til den øvrige kroppsvask, hårvask, nedentilvask, fotvask, stell av negler, vasking av ører, dusjing, hun vasker ansikt og hender selv, men går ikke på toalettet selv, og heller ikke inn og ut av seng, til dette trenger hun hjelp. Hun trenger hjelp til forflytning fra stol til toalett, tenker du, fra toalett til stol, tenker du, fra stol til seng, fra seng til stol, fra den ene stolen til den andre, det vil si fra rullestol til en mer behagelig stol, det vil si en lenestol, og tilbake til rullestolen igjen, tenker du. Hun trenger hjelp. Hun klarer det ikke selv. Hun trenger hjelp til forflytning fra A til B. Selv sittende i rullestolen. Hun klarer det ikke selv. Hun ser og hører alminnelig bra, det vil si, hun bruker briller og høreapparat, men med disse hjelpemidlene på plass, har hun ingen større problemer med hensyn til disse funksjonene, hvis lysforholdene er gode og det ikke er

for mange mennesker til stede i samme rom, eller rettere sagt, hvis det ikke er for mange som snakker samtidig, eller det ikke er for mange uvedkommende lyder til stede ved siden av den samtalen hun fører, for mye surr i lokalet, rett og slett, eller for mange avstikkende lyder som blander seg inn i samtalen, kan man si. Først da oppstår det problemer med hensyn til disse funksjonene, det vil si, ved dårlig belysning og alminnelig støy. For eksempel. Denne pasienten trenger i tillegg en del hjelp i forbindelse med toalettbesøk, denne pasienten greier riktig nok både å holde på, når det er nødvendig, og i de aller fleste tilfeller, å kvitte seg med kroppens avfallsprodukter, når hun først er kommet på toalettet, det vil si å tømme tarm og blære for egen hjelp og i følge naturens gang, men hun trenger hjelp til å tørke seg nedentil. Du tenker på den striden som står om denne pasientens evne til å ta på og av seg klær og fottøy i rekkefølge og i overensstemmelse med klimatiske og sosiale forhold. Du tenker på de som mener at hun godt kan klare det, godt kan kle seg oventil og nedentil, iberegnet strømper og sko, og du tenker på de andre, som mener at dette klarer hun slett ikke selv. Det er heller ingen som har sett henne gjøre alt dette, heller ikke de som mener at hun kan. Det man har sett henne gjøre, begrenser seg til deler av oppgaven, og heller ikke det uten en viss grad av hjelp. Legger man en ikke alt for trang genser på den riktige måten foran henne, kler hun den på seg, men trenger hjelp til å trekke den ned bak, samt ordne den til rundt nakke, skuldre og armer. Dette siste er det ingen som har sett henne gjøre selv. Når det gjelder denne pasientens sosiale funksjonsevne, det vil si

hennes evne til å skape og opprettholde et sosialt nettverk, det vil si ta kontakt med familie, venner, tidligere kollegaer og personer i nærmiljøet, koker vel dette ned til at denne pasienten bor på sykehjemmet. Dette gjelder også hennes evne til å skaffe seg de varer og tjenester som er nødvendige i dagliglivet, det vil si mat, drikke, klær, sko, husholdningsartikler, samt det som ellers måtte anses som nødvendige tjenester. Alminnelig husarbeid tar personalet seg av, inkludert tilberedning og servering av mat. Når maten først er servert, spises den egenhendig og uten problemer. Maten føres til munnen og inntas på en kulturelt akseptabel måte. Både tørrmat og varm mat, og varm og kald drikke, føres av denne pasienten til munnen og svelges. Denne pasientens evne til å ta hånd om sin personlige økonomi er en het potet, tenker du, der du går og går, nedover den lange bakken, med bygda bred og stille under deg, om alt dette, om trær og telefonstolper, om fjøsbygninger, om erobringer, om hvorvidt denne pasienten evner å ta regelmessig hånd om sin økonomi, inkludert å betale regninger, og å håndtere kontanter, det vil si rent faktisk å betale regninger, betale for seg, ta ut kontanter, holde oversikt og styring over økonomien. Tilsynelatende har hun et jerngrep over sin egen økonomi, tenker du, men, tenker du, det er noen som mener at dette nettopp er tilsynelatende. For gir hun ikke vekk rystende store beløp til sitt sleng av en nevø, er det noen som hevder, mens hennes oppofrende døtre, hevder de, bare blir tilgodesett med smuler? Det er de som hevder at nevøen lurer henne for penger, eller at han har et slags tak på henne, men dette er det ingen som har redegjort nærmere for, tenker

du, der du går ned bakken, og nærmer deg brua over til sentrum av bygda. Det er uansett ingen ting i veien med denne pasientens hukommelse, tenker du. Hun husker nylig inntrufne hendelser, er orientert for tid og sted, gjenkjenner kjente personer, husker avtaler og viktige hendelser den siste uken. Hun kommuniserer med andre mennesker uten større problemer, forstår det som blir sagt, og uttrykker seg aldeles fortreffelig, både verbalt og nonverbalt, tenker du. Det er noen som mener at hun ikke ivaretar sin egen helsetilstand på en tilfredsstillende måte, at hun ikke mestrer sin egen sykdom, sin egen skade, sin egen funksjonshemming og heller ikke er i stand til å håndtere egne medisiner, at hun ikke benytter behandlingsapparatet når symptomer og skader oppstår, ikke følger behandlingsopplegg eller treningsopplegg, samt rent faktisk ikke er i stand til å håndtere egne medisiner, og på ingen måte følger foreskrevet diett. Dem om det. Er hun så i stand til å ta daglige beslutninger? Klarer denne pasienten å organisere sine daglige gjøremål? Disponerer hun tiden gjøremålene tar? Planlegger hun rekkefølgen de skal gjøres i? Integrerer hun uforutsette hendelser? Kan hun styre sin egen adferd? Opprettholder hun og mestrer interaksjonen med andre mennesker? Handler hun i overensstemmelse med sosiale regler og sedvane? Behersker hun verbal og fysisk aggresjon og ukritisk væremåte? Gjør hun det? Gjorde hun det da hun ropte, gamle mennesket, ropte med skjelvende og presset stemme, *kom dere ut fra rommet mitt, forbannede fitter!* Altså om alt dette og om mer til, om myrene og om låvene, låvene med sine rødmalte skall og sine silhuetter mot himmelen, om myrene, myrene, stiv-

frosne, men altså først og fremst om veien, arbeidsveien, ned den lange bakken, mot sykehjemmet, veien mot sykehjemmet, dag ut og dag inn, om dagene, om motviljen, om den aller største motvilje.

ERLEND ERICHSEN

Blå himmel. Obsternasig

Jeg står og stirrer oppover mens jeg tenker på dette med dagene. Av og til føles det som om en dag, eller opplevelsen av en dag, ikke blir helt ferdig eller avsluttet. Selve dagen og døgnets timer glir alltid ugjenkallelig over i natten som følger, men det er noe som henger igjen, noe som ikke får fred eller ikke får vist seg frem – noe som ikke brenner helt ut. Det er disse dagene jeg nå står og tenker på. Det er så få av disse dagene at det til tider virker som om jeg kan huske hver enkelt av dem. Midt inne i et øyeblikk kan alt ryke med et smell, en lyseblå følelse, et farlig møte, en rasende glede, slikt kan rykkes ut av tiden like raskt som det oppstod, for så å fortsette der opplevelsene forsvant mange måneder eller år senere. Det kan stanse brått å snø en morgen, men så faller restene av denne snøen videre en helt annen plass og i en helt annen tid. En frarøvet dag oppstår da igjen og drar

meg med inn i seg. Så føres alt videre inn i en annen dags rom og blir avsluttet – kanskje. De to uferdige dagene, og det som skjer i dem, hører sammen. De skal møtes som mor og barn, og da gir de meg det jeg skal se og sanse. Det kan gå årevis mellom to ufullendte dager. Så møtes de altså igjen, sammen med meg, sammen med nye sekunder og i fortsettelsen av opplevelser. Dette skjer i forhold til netter også – på nøyaktig samme måte.

Jeg ser opp mot alt dette lyseblå over meg og tenker på dette med dagene og nettene. Jeg venter på dem igjen. Når disse etterlengtede møtene oppstår, blir jeg overlatt til meg selv. Jeg blir overlatt til meg selv, i meg selv. Langt borte i meg selv finner jeg tilbake til et glimt fra en svunnen dag eller natt som tar meg inn igjen i en følelse, et møte eller en glede, for eksempel. Dette gir kraft. Det gir meg mitt eget liv. Det gjør meg seig og voldsom og stolt. Noen dager er enda ikke helt ferdig, selv om de har vært. Jeg tror at de kommer igjen en gang. Alle biter vil finne sammen før jeg dør. Enten hamres på plass i lynraskt tempo, eller sakte men sikkert og med lange mellomrom. Dette gjør meg glad og spent, selv om disse uavsluttede dagene og nettene som venter er aldri så vonde, mørke eller lyseblå. Det som er avgjørende er at de kommer igjen.

Jeg venter altså på at halvferdige opplevelser, tanker og døgn kanskje skal komme igjen som snøen, blodet, ensomheten,

flukten, blåfargen, seieren, skogen eller byen. Da, idet jeg minst aner det, når jeg er lei av mennesker og er overlatt til meg selv og trenger meg selv, da kan det hende at de kommer tilbake. Slik pågår livet. Tidspuslespillet. Da kan jeg leve i takt igjen. Men de kommer aldri når jeg selv ønsker det, og dette gjør meg rasende.

Akkurat i dag lever jeg ikke i takt med meg selv. Jeg står ute i vinden med lukkede øyne. Jeg løfter hodet og åpner øynene. Jeg står oppe på en høyde og jeg prøver å finne noe. Det nytter ikke å lete, det vet jeg, men nå gjør jeg det allikevel. Jeg kan løpe i skogen og skrike eller kanskje bare sovne stille på en tom buss. Jeg senker hodet og haken. Jeg vil finne et lykkelig mørke. Under øyelokkene er himmelen mer lyseblå, men samtidig også mørkere. I et forsvinnende lite lysblink – etter å ha senket blikket og lukket øynene – aner jeg et dragsug av lengsel mot et voldsomt intet. Jeg er ute og leter igjen. Jeg stirrer opp mot en skinnende skarp og lyseblå himmel, så lukker jeg øynene. Dette gjør jeg vekselvis. Stirrer, lukker, stirrer, lukker. Når jeg gjør dette skimter jeg noe jeg ikke kjenner, men som jeg vet jeg husker. Jeg ser et slags savn og slektskap. Jeg ser et sted, en tid, en opplevelse eller et eneste enkelt strålende øyeblikk. Noe roper på meg under øyelokkene fra blåfargen på himmelen. Lyseblått over meg, under øyelokkene mørkt. Så synker det bort og forsvinner. Noe sier meg at jeg venter. Noe sier meg at jeg leter. Det er noe i meg selv der ute. En ærefull redsel skraper langt borte. En forventning. Noe vil komme hvis jeg venter – hvis jeg

skriker lenge nok. Det vet jeg. Jeg venter natt og dag – over meg gjennom luften og bak synet mitt. Jeg leter kanskje i en drøm jeg hadde før jeg fødtes, leter rundt omkring i en barndoms anelser. Jeg ble selv født skrikende mot en blå himmel over taket.

Det er visst en stor barndom i meg et sted. Jeg vet dette nå. Men det er bare anelsen jeg finner. En anelse som blir satt sammen av alt det gode og alt det vonde jeg opplever. Dette blir sterkere og sterkere, og øker dag for dag. Det kommer fra venner om sommeren og fra den mektigste tomhet. Det kommer fra hver sine sider og blir til den anelsen som fremtrer glimtvis når jeg lukker øynene, etter å ha sett opp på verdens fineste farge. Så glir anelsen og blåfargen bort, og jeg ser opp igjen med åpne øyne. Jeg mister kontakten igjen, men noe er der. Jeg finner ordene, jeg finner fargene, men ikke mer. Det er som om jeg går og går, men aldri finner frem, slik som mange andre før meg. Denne anelsen er min nærmeste slektning noensinne, og den lærer meg å tenke. Noe er så langt borte, så langt inne. Sterkt og alene med seg selv. Jeg er så glad i noe!

Bak synet i mørket igjen. Jeg er alene med anelsen nok en gang, og jeg ser bilder – stillhetens kunst. Jeg skriker lenge før jeg kikker opp mot dette lyseblå intet enda en gang. Bestandig langt borte. Ingen jeg kjenner. Jeg venter og vokser. Så lukker jeg øynene – kniper dem hardt sammen.

Himmelen er stadig like blå idet jeg åpner øynene. Jeg merker at jeg ligger helt alene i gresset, mens kroppen min, hele meg, er fylt av seiersfølelse og søt glede. Energien. Samtidig kjenner jeg den sterke blåfargen mot ansiktet, mot huden, gjennom blodet. Fantasien. Jeg biter tennene sammen. Det er alltid over meg. Det gjør meg like rasende nå også. Den blendende og rene fargen høyt der oppe. Det mest stilltiende av alt. Det villeste av alt. Det voldsomme intet. Dette som gir meg snødrev og søvnløse netter. Ærligheten. Jeg ligger og filmer. Jeg filmer utelukkende det blå rommet over meg. Det blir en lang, blå film uten avbrytelser eller andre motiv. Jeg fanger timevis med blåfarge. Slik ligger jeg helt til solen faller mot skogen og sender sine siste stråler, for i dag, mot meg og trærne. Så kommer regnet. Vannet sildrer ned langs grantrærne og fukter gresset og ansiktet mitt. Det regner mer og mer. Jeg fortsetter å filme vannet som øser ned mot meg. Det hele glir over i mørkeblått. Vannet renner inn i linsen, gjennom kameraet og ut i ansiktet mitt. Filmen ødelegges sakte, men jeg ligger fremdeles på ryggen i gresset. Det blir mørkere og mørkere. Våtere og våtere. Jeg begynner å fryse, skjelve, men holder kameraet stivt mot himmelen. Jeg mister hele den blå dagen og kvelden som var på filmen. Men jeg kan filme det på nytt i morgen, om noen dager, måneder eller årevis frem i tid. Jeg vil få nøyaktig det samme motivet og den samme filmen – men dagen vil forsvinne. Jeg lukker øynene, snur meg rundt på magen med ansiktet ned i jorden og biter tennene sammen. Blodet slår i fingertuppene. Jeg farer inn i natten. Jeg venter videre.

Som et lite og voldsomt menneske famler jeg rundt omkring på bakken, mens regn, snø, blod, vind, minner og tid skvetter, faller eller daler ned mot håret mitt. Alt sammen blir spydd ut i enorme fall fra denne vanvittige blåfargen. Mitt eget lyseblå rom som runger over meg hele tiden. Det samme som ruvet over meg da jeg gråt og sloss, det hang over meg da jeg kysset eller drepte, da jeg tok henne i hånden, da jeg malte mine bilder og da jeg våknet kvalm av sorg og dødsangst. Hver eneste dag og natt. Det var dette som var rusen over meg da jeg nesten druknet i snø, da hun rev seg ut av hendene mine og løp, og det var i meg den dagen jeg fant graven eller da jeg tok de glade bildene og den natten jeg hørte ambulansene. Det går dagevis, kanskje årevis, mellom hvert øyeblikk som møtes, men blåtonene er akkurat de samme hver gang jeg ser opp. Snøen som pumpes ned fra det blå og regnet som klasker mot pannen når haken løftes, er helt likt i sorgen som i gleden. Det bryr seg ikke om oss.

Som slitne, voldelige barn er vi her nede i blod og tanker, i forelskelse og død og lykke, mens *det* er blått hele tiden. Bare den gule, tunge solen forstyrrer min nytelse og trøst fra det blå rommet. Det gule stikker i øynene og dreper sansene. Men jeg vet at det fremdeles er blått over meg, selv om solen skinner. Og dette er min stadige og stødige trygghet, min virkelige rene glede. Dette som kaster alt fra seg og preger meg med sitt klima, med sitt kalde, våte avkom og sine vinder, minner og sterke lys – min eneste venn. Og

alt havner til slutt i meg og min hud – i huden, i håret, under huden, gjennom blodet, i tankene og i hukommelsen. Vi trakker rundt under dette herlige avløpet mens vi lever i sykdom og rasende tid, et hensynsløst tidsraseri som farer avsted med oss uten tanke for hvor mye vold eller forelskelse vi opplever. Alt har den samme verdi og ingenting stopper et eneste lite sekund engang. Men jeg ser opp mot den eneste rene energi, den eneste eldgamle fantasi og mot den knallharde ærlighet. Jeg er smertelig utholdende og full av arr, men også av lengsel og forventning. Jeg smiler i mørket og gråter i solen. Så lenge dagene og sekundene kan knebles av alt dette blå, så får jeg min styrke og trøst av å stirre oppover mot mitt intet og kjenne min kunst og mitt liv falle som fortsettelser og lengsler ned mot meg helt til det slukkes. Helt til jeg forsvinner mot intet og blått. Lyseblått. Mørkeblått. Mine grunnleggende minner.

Jeg lukker øynene og leter. For å heve meg over flommen av dager, må jeg nå kreere mitt eget univers. Dette universet skal være uforanderlig og stadig. Det skal være fylt av tusen forskjellige blåtoner. Opplevelser! Da kan jeg vokse alene. Jeg vet at det onde er like blått som det gode. Når jeg ser oppover opphører fraværet og samværet, aldringen og barndommen, sviket og den korte, nydelige melodien. Da er det bare meg og det helt store fastfrossede øyeblikket. Da husker jeg alt igjen. Jeg ler og ler for så å lukke øynene hardt sammen. Så kan jeg vandre videre mens vannet, snøen og blåfargen skyller ned gjennom håret, tankene, hjertet, blodet og

sporene. Vinden kan frese mot huden, øynene og pusten min mens jeg løper livredd og glad gjennom skogen eller byen. Kontraster og tid farer gjennom meg mens jeg lengter og slår meg frem. Opplevelsene kommer igjen og igjen under alt dette blå. Drømmen. Hatet. Stoltheten. Blå himmel. Den barnlige gleden. Obsternasig.

(Utdrag)

MARIT GJELSVIK

Utdrag fra roman

Snakker om å være på feil sted. Hun følte seg ikke akkurat som en av dem. De var åtte stykker, for det meste gutter, de var i sin beste alder eller yngre, og de hadde ingenting å ta seg til på en helt vanlig hverdag. Det i seg selv var nok til å skjønne at de befant seg på et annet plan i livet enn henne.

Nå hadde de bygd et hopp. Ikke at hun skulle påberope seg å ha noen spesiell kompetanse i forbindelse med hopp på ski, slett ikke, men selv hun hadde forstand nok til å se at dette på ingen måte var et hvilket som helst hopp. Det var stort, greit nok, og det var løft i det, så man kunne helt sikkert gjøre en god del halsbrekkende akrobatikk på det i tillegg, og det var også greit nok. Men det var en ting til. Et ekstra spenningsmoment som gjorde at de aller fleste, uansett skiferdigheter, trolig ville riste på hodet og heller foreslå en langrennstur i det fine været. Noe som skilte klinten fra

hveten på en mer effektiv måte enn en sikt ville greie. Riksvei 7 mot Hønefoss splittet ganske enkelt hoppet i to. Det var altså ikke nok å ha nerver til å sette utfor. I tillegg krevde hoppets arkitekter at man hadde presisjonen og stålkontrollen som skulle til for å ryke klar av ikke bare det sju meter brede asfaltbeltet, men også den tre meter høye brøytekanten på nedsiden av det. Falt noen her, kunne følgene bli mer enn en rad brukne fortenner. Hun var glad for at hun var her for å innta observatørrollen og følgelig ikke hadde med skiene sine, så slapp hun å i det hele tatt spørre seg selv om hun turte. Og enda bedre – hun trengte ikke å engste seg for at noen andre skulle gjøre det heller.

En pike med lys hestehale tråkket forbi dem. Hun hadde en tatovering i nakken som akkurat var synlig over hettegenseren, og buksesælene hang ned langs siden. Hun fortsatte opp mot hoppet, tydeligvis med den intensjonen å komme ned igjen luftveien. Fantes det virkelig jenter som frivillig kastet seg utfor noe sånt? Klart jenter ikke var så mye feigere enn gutter, men de var da vitterlig smartere? Dette var rene galskapen, alle fysiske lover underbygget det. Men det var tydelig at jenta så annerledes på saken. Guttene skrek og plystret, men hun fortrakk ikke en mine. Hun lente seg framover med skia i fartsretningen, satte stavene i bakken og skjøv fart. Så klinte hun til på hoppkanten, og hadde god klaring før hun landet kontrollert på den andre siden av veien til guttenes elleville begeistring.

Samtidig som hun følte den dypeste respekt og beundring for piken med tatoveringen og motet hennes, kunne hun ikke unngå å føle et stikk av noe annet. Misunnelse? Konkur-

ranselyst? Kanskje hun burde hoppe allikevel. Kanskje det ikke var så skummelt som det virket. Kanskje det slett ikke var så ille. Det var bare det asfaltbeltet som var litt distraherende. Hun var da ingen pingle. Hun var god på ski. Hun hadde faktisk vært med broren sin og hoppet litt som jentunge.

Nei. Glem det. Hun hadde ikke med ski en gang. Slipp tanken. Hvor mye det enn plagde henne, dette var ikke hennes felt. Jenta med tatoveringen overgikk henne, så enkelt var det. Klart hun ikke hadde noe på hoppkanten å gjøre.

Jenta med tatoveringen kom trampende forbi dem med skia på nakken. Sara smilte til henne, men enten så hun det ikke, eller hun latet som om hun ikke så det. Solbrillene skjulte uansett blikket hennes.

Jeppe var neste mann ut. Han tok seg bedre tid til å nyte utsikten. Uberørt av alle slengkommentarene fra tilskuerne sto han på toppen av bakken, ubevegelig som en saltstøtte.

– Nå gjelder det, Jeppe. Ikke tenk på følgene hvis du tryner.

– Kom igjen, gi jernet.

– Baklengs, baklengs!

Uten noen spesiell grunn følte hun seg spent. Var det ikke nok å komme seg over veien? Planla han å gjøre noe mer? Hun håpet fyren visste hva han gjorde. Dette var avgjort ikke stedet for eksperimentering. Han sto der oppe fremdeles og lot ikke til å ha hastverk med å komme seg ned. Gikk litt lenger opp, så han kunne hente enda mer fart over hoppkanten. Tente seg en røyk. Ropene og kommentarene hadde stilnet; i stedet var det en spent stemning som rådet på nedsiden av hoppet. Hva i all verden ventet han på? Hun

hørte lyden av en bil som nærmet seg. Motoren jobbet på høyt turtall, og det lød som tordenbrak gjennom stillheten som hadde senket seg over den lille forsamlingen. Dette kunne ikke være en bil, det måtte være en lastebil. Jeppe ventet til den var femti meter unna hoppet. Hun visste hva han planla allerede før han tok fart og satte seg i hockey.

Skiene hans fikk mer og mer fart. Alle var stille. Lastebilen nærmet seg. Jeppe nærmet seg. Hun holdt pusten. De kom til å kræsje hvis ikke Jeppe hoppet skyhøyt. Lastebilen var mye høyere enn brøytekanten, dette kunne umulig gå bra. Han krøket seg sammen. Hjertet hennes hoppet over noen slag og hun så ham nå hoppkanten og satse kraftig akkurat i det lastebilen var under hoppet. Han fløy høyt opp og hang i luften. Det bråkte voldsomt fra motoren. Tiden stoppet opp noen sekunder og hun sluttet å tenke.

Så gikk det opp for henne at det ville gå bra. Han hadde god klaring til lastebilen og full kontroll i lufta. Hun pustet lettet ut. Han landet og jubelen slapp på ny løs.

For et mot! For en kontroll! Og han så ikke en gang ut til å være nevneverdig revet med av sitt eget stunt nå som han hadde beina trygt på bakken igjen. Han sto bare under hoppet sammen med et par av de andre guttene og lo og delte en røyk. Det skulle ikke forundre henne om han hadde hvilepuls. Hva slags menneske var han egentlig, som kunne utsette seg selv for noe så farlig, og så etterpå oppføre seg som om han ikke hadde gjort annet enn å tømme søpla på vei ut døra? Han måtte da få en eller annen form for reaksjon etter en sånn opplevelse? Tankerekken ble avbrutt da en jente kom kjørende nedover og stoppet foran henne.

– Hei, jeg heter Mia. Jeg har visst ikke truffet deg før? sa hun og rakte fram hånden.

– Er du her med Jeppe? Hun vinket mot ham, og han hilste tilbake.

– Ja, jeg skriver en oppgave, og Jeppe er et av forskningsobjektene mine. Hun visste at det hørtes latterlig ut, men hun kom ikke på noe annet å si.

– Det sier de alle. Jeppe har stadig med seg nye jenter fra universitetet som «forsker på den unormale oppførselen hans». Ikke sant, Jeppe? Jeppe kom bort og ga henne en klem. Til tross for Mias imøtekommende oppførsel, kunne hun ikke unngå å føle seg utilpass. Hva mente hun med det? Hadde Jeppe for vane å dra med seg jenter fra universitetet og ut i friluft i tide og utide? Hun måtte fortone seg som en tosk der hun sto med penn og papir; en fargeløs småspurv midt i en pelikanflokk.

Mia snudde seg og så oppover. – Å nei. Nå skal Erlend vise seg igjen. En mann med pulk etter seg kom kjørende ut av skogen. Han var farlig nær et par trær, og pulken unngikk med nød og neppe å velte mot en rot han nesten kjørte over. Så sladdet han foran dem så snøspruten sto rundt ham. Sara hadde automatisk gått ut fra at det var pils og pølser i pulken, men nå gikk det opp for henne at dette slett ikke var tilfellet. Mia halte et lyst levende barn ut av pulken og satte seg på et liggeunderlag med det. – Er du gal? Du kan ikke kjøre på den måten når du har Therese i pulken.

– Men hun er jo fastspent, jo. Ikke noe problem.

– Tenk på hva som kunne skjedd. Vi må jo støpe inn ungen i aluminium snart, hvis ikke du kan oppføre deg som en vanlig far og kjøre litt forsiktigere.

– Slapp av. Jeg hadde full kontroll. Så du ikke hvor god klaring jeg hadde til trærne?

– Neste gang tar jeg pulken, ok? sa Mia, men hun virket ikke så sint lenger og hun smilte litt.

– Ok. Men du burde prøve og kjøre i skogen, du også. Det er kjempespennende, sa han. Så fikk han øye på Sara og hilste.

– Skal du ikke hoppe? Det var piken med tatoveringen. Hun snakket akkurat høyt nok til at alle kunne høre hva hun sa.

– Nei, jeg er bare her og ser. Jeg skriver oppgave om friluftsliv. Hun merket at alle vendte oppmerksomheten mot henne. Om hun ikke hadde følt seg malplassert tidligere, gjorde hun det i alle fall nå.

– La henne være. Hun er her med meg, sa Jeppe.

– Å ja. Da er det greit, sa hun. Det lå en utfordring i stemmen hennes som ikke var til å ta feil av

– La henne være, Kriss, gjentok han. Sara stirret på jenta, som stirret like mye tilbake. Jeppe så fram og tilbake mellom de to. Så smilte jenta plutselig.

– Vel, hvis du bare er her for å studere, så …

– Kan du låne meg skiene dine, da?

– Hva? Jenta så overrasket ut.

– Hvis jeg skal hoppe, må jeg jo ha ski på beina. Kan jeg låne dine?

– Ja, jøss. Jenta begynte å ta av seg støvlene sine på ligge-underlaget.

Jeppe snudde seg mot henne og hun merket at det var helt stille rundt dem. – Du trenger ikke det. Jeg tror faktisk

ikke at det er noen god ide. Man burde vite hva man gjør. Man burde ha hoppet en del, sa Jeppe alvorlig. Men hun hadde bestemt seg.

– Gi meg skiene dine, sa hun igjen, enda mer bestemt. Jenta ga henne skiene sine og rakte henne støvlene.

Hun visste at det ikke var noen god ide, hun visste at hun burde ha sagt noe i retning av at hun syntes de var tøffe som gjorde det, men at hun selv ikke følte seg kompetent. Men hun taklet det ikke. Alle hadde hørt det. Hun hadde ikke noe valg. Jenta med steinansiktet ante ikke hvilke knapper hun hadde trykket på med sitt hånlige smil.

Støvlene var litt små til henne. Det trykket mot tærne. Hun tok seg god tid til å spenne de på. Så snudde hun ryggen til alle og begynte å gå oppover.

Hun hørte ingenting. Blikket var fokusert på hoppet. Hvis hun tok fart og satset litt på hoppkanten, ville hun seile over og lande på baksiden uten problemer. Det var nok løft i hoppet til det. Det var egentlig bare spørsmål om å stå på ski til hun kom på kanten, så ville resten ordne seg av seg selv. Ikke så ulikt et hvilket som helst hopp, det var bare mer enn vanlig essensielt at hun ikke tryna på veg ned. Hun trakk pusten dypt inn og spente på seg skia. Så hoppet hun.

– Du kan bli med hvis du tør. Malin mønstrer henne kritisk.
– Hvis du er tøff nok. Hun sier det på en utfordrende måte, og de andre ler i bakgrunnen. Hun kjenner at det brenner litt i kinnene, og hun titter ned i asfalten.

Hun må være fem år gammel, for hun har nettopp fått Bamse av broren sin til fødselsdagen, og hun husker at hun holdt ham i et fast grep.

– Jeg tør, hvisker hun.

– Ja, for vi tar ikke med oss reddharer. Ikke sant ikke vi tar med oss reddharer? De andre sier nei i kor.

– Jeg tør, gjentar hun. Malin ser intenst på henne. Så snur hun seg rundt og begynner og gå. De andre følger etter. Hun er ikke sikker på om hun får lov, men hun følger etter, hun også, og ingen stopper henne.

– Vi skal spionere på Gærne-Hans. Har du hørt om Gærne-Hans?

– Nei, sier hun, enda hun godt vet hvem han er.

– Gærne-Hans bor alene. Ingen vet hvor kona hans er. De hadde to sønner, men de døde begge to. Mamma sier at de døde i en ulykke, men jeg tror ikke det. Jeg tror Gærne-Hans drepte dem. Jeg tror det er derfor ingen får lov til å dra dit.

De nærmer seg huset. Det er rødmalt, men malingen hadde begynt å skalle av og plenen er uslått. Det ser ensomt og trist ut selv om det er midt på dagen og solen skinner på det.

– Hysj. Ingen sier noe, hvisker Malin strengt, enda det ikke er noen andre enn hun selv som prater. De andre ser ned i bakken. Malin er så modig. Hun er to år eldre og har begynt på skolen. Dessuten bodde hun i Sverige før hun flyttet inn i c-blokka. – Bare følg etter meg. Hvis vi er helt musestille, merker han ingenting. Det går an å klatre opp på taket hans.

De lister seg opp mot huset. Sola varmer ikke noe særlig og det er kaldt. Hun begynner å fryse, og når hun ser ned på Bamse er hendene hennes helt hvite fordi hun holder ham så hardt. Et perfekt klatretre smyger seg opp langs den ene

siden av huset, og en av greinene har vokst ut over taket. Fra den kan man hoppe ned. Malin klatrer først. Så følger de andre, en etter en. Hun selv kommer helt sist, slik det sømmer seg for den yngste i en gjeng hun aller nådigst har fått lov til å være med i. Hun er påpasselig med å ikke miste Bamse, og biter tak i øret hans mens hun smyger seg oppover treet og ut på greina. Så slipper hun seg ned til de andre. De står stimlet rundt et vindu på taket. Hjertet hennes banker. Hun vet at hun gjør noe hun ikke får lov til, og selv om det er spennende å leke med de eldre barna, ønsker hun at hun hadde blitt igjen hjemme. Hun føler seg stor og modig samtidig som hun føler seg liten og redd. Hun ser på Bamse. Virker ikke han også litt bekymret? Hva hvis Gærne-Hans griper dem i å spionere? Hva kommer til å skje da? Han kommer helt sikkert til å drepe dem, men hvordan?

Hun ser ned på en stue med en TV og en lenestol. TV-en står på, men det er ingen i rommet. På et lite bord står det en kaffekopp og et fat med brødskiver på.

– Tror du han er hjemme? spør en av guttene spent.

– Klart det, hvorfor tror du ellers TV-en står på? Malin himler med øynene slik at alle forstår hvor dumt spørsmålet hans er.

– Han sitter jo og spiser, sier en annen usikkert. Han ser engstelig bort på Malin for å få anerkjennelse for iakttakelsen.

– Hysj, sier Malin innstendig. – Der er han.

De ser en mann komme inn i stua. Han er stor og tykk og har lite hår på hodet. Det siste ser de godt fra takvinduet. Alle er musestille. Til og med Lars-Erik har sluttet å pese, selv om han har astma og alltid puster tungt når han er

anspent. Han ser nesten blå ut i ansiktet. De andre holder også pusten og ser på at mannen setter seg ned i stolen. Hun kjenner at det prikker på ryggen hennes, så skummelt og spennende er det.

Da, plutselig, skjer det. Mannen vipper bakover på stolen og ser plutselig rett opp i taket på dem. Alle kaster seg ned.

– Vi er oppdaget! skriker Malin. – Løp alt dere kan! Hun springer mot kanten og hopper ned på plenen. De andre følger henne. Sara bruker et sekund eller to på å komme seg, så løper hun også mot kanten. Hun skal til å hoppe da hun plutselig stopper opp. Hun kjenner at hun er stiv av skrekk og blir grepet av en lammende angst. Hun ser ned. Det er langt. Som frosset i is står hun på toppen av taket og ser på de andre barna, som løper over plenen så fort beina bærer dem. Med ett stopper Malin og snur seg.

– Hopp, da! Hva er det du venter på?

Hun klemmer Bamse inntil seg og klarer ikke å si noe tilbake. Hun bare stirrer.

– Jeg visste vi ikke skulle tatt deg med. Du er ikke tøff nok, din pyse, sier Malin nådeløst. Så snur hun seg og setter på sprang. Gærne-Hans kommer ut på trappa og roper at de skal pelle seg vekk. Nå blir jeg oppdaget, tenker hun. Nå dør jeg. Hun kjenner at det blir varmt mellom beina, hun lukker øynene og håper at hun blir usynlig. Det blir stille rundt henne. Da hun åpner øynene igjen, er det allerede mørkt.

LARS O. HAUGEN

The Show Must Go On

Han gjer så godt han kan for å verka overraska når ho kjem. Spring på kjøkkenet og skramlar formålslaust med panner og skapdører. Han er halvferdig med å fylla potetpanna når ho står i døra.

«Hei,» seier ho.

«Det vert ei lita stund til middag,» seier han. «Eg …»

«… visste ikkje at eg var så tidleg ferdig?» bryt ho han av. «Eg sluttar same tid kvar torsdag, veit du.»

Seks veker no. Han burde ha lært seg det, ho hadde rett i det, halv fire kvar torsdag, *ho* hadde aldri feila. Ein time seinare hadde alltid middagen vore på bordet, ungane svoltne og glade for å sjå han.

«Kvar er ungane hen?»

«Ute.»

«Har dei gjort lekser?»

«Kari har. Jostein har ikkje vore heimom.»

Ho tek avisa frå kjøkkenbordet og set seg i stova. Han skurer poteter og skrur steikeomnen på.

«Det var møte med fagforeininga i dag,» roper han inn til henne. Ho gryntar noko til svar.

«Det er frist i dag med refinansieringa,» held han fram. «Det er møte i kveld.»

Ho seier ikkje noko. Han går bort i døra og ser, ho sit med avisa halden opp framfor seg.

«Har du ordna barnevakt til i kveld?» spør han.

«Nei,» sa ho. «Eg trur eg vil vera heime.»

«I morgon, då?»

«Kan hende. Kva er det til middag?»

«Fiskegrateng. Eg trur ikkje eg rekk eta. Men eg skal gjera klart.»

«Må du vera der så tidleg?»

«Ja.»

Potetene koker. Han kan ikkje få den jævla songen ut av hovudet. «Velkommen, velkommen, velkommen,» surrar det. Han hadde sagt det: Han ville ikkje syngja. Kunne ikkje. Han song som ein svartbak. Alle skal vera med, hadde Tryggen sagt. Alle syng opninga og avslutninga. Inga bøn. Han ville trekkja seg. For seint, sa Tryggen. Du blir.

«Kan ikkje ungane vera med?» spør han høgt.

«Det er ikkje noko for dei,» seier ho.

Ho har rett. Dei kan nok bannskap som det er.

Dei har vore gjennom dette før. Då Tryggen først spurde, vart ho så glad. Klart du må, sa ho. Du må ha noko anna å

tenkja på, òg. Ikkje berre gå her heime. Det kan verta lenge til det er arbeid på bruket igjen.

Det vart lenge.

Han hadde freista syngja. Han hadde freista dansa. Han hadde stotra replikkane sine. Gått frå sketsj til sketsj medan Tryggen rista dystert på hovudet. Han hadde gløymt av leksene og kornett-timane til Jostein, lese kokebøker og vaska golv, pugga songtekstar og freista å ikkje tenkja på kor stor salen nedfor scena på Samfunnshuset var.

Ho vart surare og surare når ho kom heim. Åt i stilla og la seg ned for å kvila medan han tok oppvasken. Om kvelden sat han oppe når ho hadde lagt seg, om morgonen vart han liggjande medan ho åt frukost og fekk ungane av garde.

Så, ein morgon han låg slik, kom det til han. Berre desse orda, denne figuren. Han spratt opp, fann fram klede og stilte seg framfor spegelen. Det sat som eit skot. Han tok med kostymet på neste øving. Kjende blodet stiga då han høyrde låtten deira. Tryggen med vantru i augo: Har du skrive det her? Ja men, skriv for faen! Skriv!

Han skreiv heile den kvelden og heile dagen etter, og han skreiv enno då Gunhild kom heim.

«Er det så jævla viktig?» spurde ho. «Er den der revyen *så* jævla viktig?» Han sa ingen ting.

«Har du vore på arbeidskontoret?» byrja ho å spørja. Ho visste han laut dit annakvar veke, men ho spurde likevel.

«Me veit jo ingen ting,» sa han. «Og det er ikkje så forbanna mange jobbar å søkja på. Me kunne reisa …»

Ho ville ikkje flytta. «Eg *har* jobb,» sa ho. «Eg vil vera her.»

«Me kan ikkje leva av berre det,» sa han. «Eg kan,» sa ho.

Dei lét det liggja.

Han set dei to aluminiumsfolieboksane med fiskegrateng i omnen. Dreg pusten langt ned i magen og tenkjer på rytme og taiming. Og på Tryggen. På møtet i dag såg han trøytt ut. Han hadde drukke seg godt munter etter generalprøven i går. Bantest og kalla dei den finaste forsamlinga av hyspungar som gjekk i to sko. Ikkje kunne dei spela, ikkje kunne dei syngja, og han hadde no sett minst ein fire–fem kasser rundfrosen sei med betre taiming enn denne haugen med talentlause slørvkukar og slarkfætte.

I dag hadde han sete ganske stille i lag med formannen med bordet fremst i kantina og sagt at dei veit ikkje. Er det pengar å hente, vert det arbeid for nokon. Er det ikkje, så er det skifteretten og kan hende nye eigarar om tre–fire månader.

«Men det vert ikkje meir fisk om det kjem nye eigarar,» sa formannen. «Og han vert i alle fall ikkje billegare. Og marknaden …» Han fullførte ikkje, berre gjorde ei fislete handrørsle som tydeleg fortalde kva slags slappkukmarknad det var for frosen kvitfiskfilet der ute. Så sa kommunisten sitt om kva han syntest om det her, og Klakken sa at dei kunne no i det minste ha byrja med salting eller sei eller kva som helst, og Tryggen og formannen svara at nei, dei hadde

ikkje utstyret og ikkje pengane og tru oss, me har tenkt og tenkt på kva som er mogleg, no er det berre å venta, og kommunisten sa at no har dei venta i fire veker og det var faenmeg mykje meir enn nok, og så gjekk dei heim.

«Kva sa dei på møtet?» spør ho.

«Ingen ting,» seier han. «Berre at fristen er i kveld. Om eg treffer nokon av dei, skal eg spørja.»

Han går og set seg i lag med henne.

«Er du sikker på at du ikkje vil koma?»

«Ja,» seier ho. «Eg orkar berre ikkje. Det har vore så mykje i dag.»

Ho gøymer seg bak avisa att, og han går for å ropa ungane inn.

«Tek du bilen?» spør ho.

«Nei, eg kan gå.»

Ungane spør kva han skal. «Eg skal spela revy,» seier han. Ingen av dei spør om å få vera med.

Han er mellom dei første. Bandet sit og stemmer, Tryggen ser over utstyret. Han byrjar leggja sminke. Kjenner at ein nervøs klump legg seg rett over mellomgulvet og på underleg vis gjer at han kjenner seg pissetrengd. Pust, tenkjer han. «Velkommen til møljekalas / de' hær ska' bli skikkelæ' stas». Kven faen kan syngja slikt?

Teppe. Scenelyset er brennande skarpt, salen eit djupt mørker fullt av klappande hender. Han smiler med stiv sminkemaske og syng. Han syng ut klumpen nedst i brystet,

slyngjer dei latterlege orda ut som sigersrop mot det store, trugande mørkret der nede.

Bak scena att vrenger han skjorta av og tek på kjeledress, gummistøvlar og forkle. Grønt, blomstrete forkle med raude kantar, Gunhild sitt, med hans eigne kvite mjølflekker og mørke merke etter feittfingrane hans. Han er ikkje der lenger. Han er kostymet. Teksten. Klår som is i hovudet. Kald, klår og roleg. Tryggen vinkar, og han stiller seg opp i mørkret på scena. No ser han dei. Formannen. Klakken. Kommunisten, òg. Konene deira. Rådmannen. Ordføraren. Blikka deira er hans. Dei ventar. Lyset kjem på, og dei forsvinn. Han rettar ryggen og snur seg mot mørkret. Dei flirer. Nokon ler høgt.

«Ja, eg går no her heime,» byrjar han. Det er perfekt. Taiming. Rytme. Han flyt på låtten og pausane når dei tenkjer seg om. Han ser så vidt nokre smil på første rad, drøymande. Tryggen og Aslak kjem inn og er kaffigjester, han svinsar omkring i gummistøvlane og kjenner ikkje nokon ting, berre rytmen. Låtten. Applausen. Pausen før poenget sig inn. Mørkret kjem. Han står heilt stille medan scenelyset svinn, og kjenner applausen mot ryggen. Så smyg han seg ut og set seg på ein stol utved veggen bak scena. Tryggen står berre og måpar. Ho Gøril òg, i kyllingkostymet, og Svennien i samekofte. Dei berre måpar, og han merkar at han smiler, berre smiler og greier ikkje tenkja ein samanhengande tanke, han sit der og smiler heilt til dei skal ut att og syngja avslutninga. Han dansar over scena med dei andre og kjenner det sprengja i brystet. Det er noko som vil ut. Nokon, einkvan. Han bukkar og møter blikket til formannen, han

står bakerst i salen med mobiltelefonen til øyra og ei nyve i panna.

Etterpå er det champagne og blomar, og Tryggen er på gråten. Alle er på gråten. Dei klemmer kvarandre. Han kjenner sminka renna med tårene. Når han lét augo att, kan han sjå dei for seg, alle benkeradene. Kjende andlet, endeleg opne mot han. Og bakerst formannen. No kjem han inn bak scena.

«Det gjekk ikkje,» seier han i stilla som følgde han inn. «Dei vil leggja ned.»

Små fisk, store fisk, stadnamn, grense

Ved breidda av islagde Salmijärvi; lake.
Ein yngre mann enn ho går forbi.
Lat ikkje verda opphøyra, lille far,
miskunns vinter med grøne poteter.

Misja, hugsar du Misja, venen min?
Vaknar han enno ein vårmorgon, svolten?
Døydde, avfeldig, ein nyfødd olding?
Står enno mor di ved vogga, lille far?

Tonga dreg skinnet av laken.
Isen dreg skinnet av handa.
Skinet av isen på tonga.
Laken for dvalen din, Misja.

Stein i fjæra

Tettare, meir, me treng fleire, runde me er, halda bølgjene, me må halda bølgjene her og tidevatnet, ikkje sleppa, ikkje gurglande sleppa surklande taket og susande, boblande inn kjem meir, ja meir, ta unna, gje plass, nei, hald fast, me er runde og slepper, me er runde og tek imot. Kom.

Draum om å fly

Idet landet mitt har vore i krig i nokre månader, vaknar eg ein morgon og kjenner at det luktar brent. Ein ivrig liten kar har sett frosne bagettar til ettersteikjing i omnen og sidan gløymt seg bort i eit dataspel der han lik pilotar på eksterminasjonsoppdrag i fjerne fjell ser små, små menn på skjermen døy og drepa. Berre menn, ingen gråtande kvinner kjem springande ut av brennande hus med borna på armen eller hengande i skjørtet, krig er ein guteting, og dei brende bagettane skal eg ta på meg skulda for.

KINE HELLEBUST

Du kan ingenting ta med dig dit du går

Jag är en gammal trubadur som duger just till ingenting,
jag drager land och rike kring, en underlig figur.
Jag sjunger mina visor små för vem som gitter höra på.
Min enkla livsfilosofi har denna melodi:

Du kan ingenting ta med dig dit du går,
nej du kan ingenting ta med dig dit du går.
Du behöver inga penningar när du vid porten står
och du kan ingenting ta med dig dit du går.

Eg sluttar å synge, legg gitaren frå meg og ser meg omkring. Rot overalt. No må eg slutte å drøyme meg vekk. Eg har ein masse eg skulle ha gjort. Eg reiser meg frå pinnestolen med teksten framleis surrande i hovudet mitt: Jag är en gammal trubadur som drager land och rike kring – *heile året!* Og

mellom turneane har eg ikkje tid til anna enn å vaske kleda, tørke dei og pakke dei ned i kofferten att før eg må reise vidare.

Kanskje eg skal ta det litt meir med ro? Eg blir jo ikkje akkurat yngre. Kanskje eg ikkje skal jobbe så mykje? Men om eg aldri har tatt meg tid tidlegare, korleis skal eg kunne lære meg det no? Og *kva* skal eg ta meg tid til? Eg har ein grunn! Livet er kliss nytt i morgon. Eg tenker på ein annan trubadur, Prøysen, og nynnar: Eg skal få ein dag i mårra som rein og ubrukt står, med blanke ark og fargestifta tel.

Det er då grunn god nok til å endre noko i livet mitt.

Rydde, vil eg – rydde. Nei forresten, ikkje rydde, *kaste*. Eller *gje vekk*. *Fjerne*. *Kvitte meg* med oppsamla papir, gjenstandar eg har gjort meg ferdig med. Ting som ikkje betyr noko for meg lenger – til dømes.

Eg reiser meg frå pinnestolen og går bort til kommoden min. Han har følgt meg i alle år, men eg veit ikkje lenger kva eg har i skuffene. Nysgjerrig dreg eg ut den nedste. Eg oppdagar liksom eit ukjent lite rom frå fortida mi som eg opnar. Det første eg får auge på er eit forsølva lite fat som eg har arva etter mormora mi. Ho Adrianne.

Med eitt ser eg ho framfor meg. Ho sit i gyngestolen sin i kjøkenet hos dottera si som ho budde hos dei siste åra ho levde. Ho sat alltid og rugga i gyngestolen etter middagen. Eg kunne høyre dei knirkande meiane gynge over golvplankane heilt ute i gangen.

Før ho mormor blei sjuk, brukte eg å sitte på fanget hennar mens ho gynga. Då song ho gamle, rare songar for meg som eg ikkje hugsar lenger. Men éin kjem eg i hug:

Byssan lull, koka kittelen full, där kommer tre vandringsmän
på vägen.
Den ene, ack så halt, den andre, o så blind, den tredje säger alls
ingenting.

Byssan lull, koka kittelen full, där segla tre skutor på vågen.
Den första är en bark, den andra är en brigg, den tredje har så
trasiga segel.

Byssan lull, koka kittelen full, där blåser tre vindar på haven.
På Stora ocean, på lilla Skagerak, och långt upp i Bottniska viken.

Alltid når ho kom til dette verset, gynga ho litt ekstra med gyngestolen. Då blei han til eit skip som gynga over Stora ocean. Det blei nesten litt nifst der ute, men sidan eg visste at ferda ikkje *skulle* ende før vi kom långt upp i Bottniska viken, og fordi eg sat på fanget til ho *mormor*, var eg ikkje redd for vindarna.

Ho døydde sommaren før eg fylte sju år. Skikken var å legge dei daude på likstrå på garden ei vekes tid. Men denne sommaren var det så varmt at dei måtte sette kista i mjølkekjellaren som var den kaldaste staden i huset.

Eg hugsar eg kom inn i kjøkenet tidleg om morgonen. Dei vaksne sat omkring kjøkenbordet og åt frukost utan ord. Eg såg på dei eg var glad i, at dei var triste. Ei underleg stilla låg inni heile huset denne veka. Ute òg. Han Bajas, buhunden som støtt fann det for godt å gneldre på alt, var stille. Til og med hanen var stille.

Eg gjekk ut på tunet. Tusla berrføtt bort mot fjøsen då eg såg den eine dama etter den andre kome gåande opp mot huset. I hendene hadde dei kaffikjelar og samanrulla

handklede med eitt eller anna inni. Eg sprang inn til mor mi og spurte:

– Mor, kofførr kjem det så mange dame hit?

– Dem ska hjelpe oss å ordne i stand maten tel folk som kjem hit ætte vi har vore i kjerka.

Storøygd står eg i kjøkendøra og ser på alle kvinnfolka som skjer brød, smør på, legg på, ost og kjøt og laks, ost og kjøt og laks i det uendelege. Fyller opp fat etter fat som dei set ut i spiskammerset.

Eg står i gangen og ser at det vesle spiskammerset langsamt blir fylt opp med påsmurt mat. Alle hyllene er fulle av fat. Heile spiskammerset er fullt av brødskiver. Det luktar brød i heile huset. Eg kan ikkje sjå meg mett på all maten.

– Det kjem sekkert ikkje så mange folk hit at dem greie å ete opp alle brødskiven, og så har vi ikkje meire mat, førr alle brøan e oppbrukt.

Eg går inn i spiskammerset, tar eit brød, opnar nedste skuffa i benken, legg heile brødet ned og skyv skuffa att:

– Så, no har vi iallfall mat neste veka òg.

Med eitt står mor mi i døra. Ho spør om eg har lyst å sjå ho mormor for siste gong. Eg nikkar, og vi går ned den bratte steintrappa på utsida av huset, og inn i mjølkekjellaren. Der inne er det svalt og ganske mørkt. Då auga mine har vent seg til mørkret, ser eg at far min og to av onklane mine også står der. Fleire mjølkespann er sett tett i tett på golvet, og oppå dei står kista som på ein katafalk av tomme mjølkespann. Kista fyller halve kjellaren, og eg synes ho ser ut som ein liten båt fortøydd attmed tjukke bryggepålar.

Vi står omkring den høgst heimelaga katafalken, og far min og onklane mine tar til å skruve opp nøklane i lokket.

Seks små gullfarga nøklar, tre på kvar sida. Etterpå set far min kistelokket opp mot veggen mens onklane mine breier til sides ein stor kvit silkeduk oppi kista. Under silkeduken oppi båten ligg ho mormor med ei djupraud rosa i dei bleike hendene sine.

Armane ligg kvilande på magen hennar, og over ansiktet ligg det eit kvitt lite silketørkle som onkelen min tar vekk. Der står vi fem og ser på ho som ligg så fredeleg med det sølvgrå håret kransande om det sovande ansiktet.

– Ser dokker ho ser akkurat ut som ho gjor når ho sov, seier onkelen min.

Og då står eg ekstra musestille for liksom ikkje å vekke ho.

Etter ei stund i stilla blir det kvite silketørkleet lagt over ansiktet og den store silkeduken breidd over ho som ei dyna. Lokket blir lagt på, og eg får skruve i den eine gullnøkkelen. Så går det vesle følgjet opp steintrappa og ut i solskinet. Midt i trappa snur eg meg og ser på kista. Eg syntes ho likna enno meir på ein liten båt når lokket var av. Kanskje det er derfor eg alltid har hatt eit bilete i minnet mitt av at ho mormor er om bord i ein båt utpå Stora ocean.

Då veka er over og ho mormor skal leggast i jorda, kjem han Steinsland med den gamle lastebilen sin. Kista blir plassert midt på lasteplanet, og vi småungane får lov å sitte attmed.

Eg klyv opp på den store lastebilen og set meg på hjulbogen. Eg ser landevegen slynge seg etter oss, som kjølvatnet på hurtigruta. Ho mormor og eg er på Stora ocean. Vi veit vi skal trygt långt upp i Bottniska viken. Ho mormor treng ikkje å vere redd sjølv om det no er *eg* som syng for oss:

Byssan lull, koka kittelen full, på himmelen vandra tre stjärnor,
den ena är så vit, den andra är så röd, den tredje det är månen
den gula.
Byssan lull, koka kittelen full, sjökistan har trenne figurer,
den första är vår tro, den andra är vårt hopp, den tredje är
kärleken, den røda.

Med eitt blir eg var at endestykket på lasteplanet manglar.

– Enn vess lastebilen bremsa og vi dætt i havet?

Eg grip tak i det nærmaste handtaket på kista og held hardt for liksom å hindre ei stor skipsulykka. No er vi i svingen der Bakken ligg, det var garden til ho mormor då ho var frisk, og då er det ikkje langt til kjerka. Vi skal berre opp den bratte kjerkebakken først. At den bakken er bratt, veit eg, for eg rasa nedover med storsykkelen i fjor sommar. Då var han nygrusa, og då eg bremsa, låste hjula seg så eg fór nedover utan styring. Sykkelen tippa i grøfta, og eg hamna i sauegjerdet hans Kristoffer på Mortenhals.

Tankane rasar i vill fart inni hovudet mitt:

– Enn om heile kista sklir av når vi køyrer opp den bratte kjerkebakken!

Eg held enno hardare i handtaket og då går det bra. No er vi framme.

Eg sit på første rad i Malangskjerka, på venstre sida, mellom ho mor og han onkel. Ei stor, blank tåre trillar nedover kinnet hans. Han tørkar seg attom brilleglaset med ein kvit lommeduk. Men eg kan ikkje skjønne kvifor han græt når ho tante syng så fint frå galleriet?

Eg smiler av alle minna mine og legg eit forsølva fat i nedste skuffa att. Men kva er dette? Fatet vil ikkje stå beint.

Eg løftar det opp att og undersøker skuffa. Då trillar det fram ei lita klinkekula av grønblått glas, nesten transparent. Minna om kula tar meg attende til ein gong i mai på åttitalet. Eg sit på første rad på Amfiscenen på Nationaltheatret og ser ei framsyning av monologar skrivne av ein for meg ukjent kvinneleg amerikansk dramatikar.

Ein vever skodespelar kjem inn på scena kledd i ein konjakkbrun velurdress. I hendene har ho ein bolle full av klinkekuler. Eit nydeleg fargespel frå scenelyset speglar kulene. Skodespelaren held bollen framfor seg og fortel at dei er arven etter mora hennar:

«Mamma samla på desse kulene,» seier ho. «Dei har alltid stått i denne bollen under senga hennar. Kvar gong ho var opprømd eller einsam, tok ho dei fram, såg på dei, talde dei, kjente på dei, heldt dei fram mot lyset. Nesten som eit rituale. 'Det hjelper' – brukte mamma å seie. Og etterpå la ho klinkekulene ned i bollen att og sette han innunder senga.»

Den spede skodespelaren i den konjakkfarga velurdressen viser oss kva ho har sett mora gjere heilt frå ho var lita.

«Men for eit par månader sidan blei mamma veldig sjuk og måtte ligge til sengs. Eg flytta heim til ho og pleidde ho til det siste. Dagen før ho døydde kom eg inn til ho. Ho hadde greidd å løfte bollen med klinkekulene opp på dyna. Eg ser enno for meg dei magre hendene som held omkring ein bolle med fargerike kuler mot det kvite sengetøyet. Hugsar ho låg heilt stille som om ho sov. I det ho fekk auge på meg i døropninga, tok ho til å snakke med ei stille, men likevel heilt klår røyst som nesten song i rommet ho snart skulle forlate dette livet i. 'Eg var jo glad i han trass alt' – og

i det same tok den tynne avmagra handa hennar varsamt opp ei av klinkekulene. Eg hugsar ho såg inngåande på kula før ho kasta den på golvet framfor meg. Eg sa ingen ting, sette meg berre stille ned på pinnestolen attmed døra og lydde. 'Det var ei god tid vi hadde saman,' heldt ho fram, 'men for ei smerta då han gjekk bort.' Mamma tok opp enno ei kula, såg lenge på ho før ho kasta den også ut på golvet. Tre kuler kasta ho frå seg før eg syntes eg måtte gjere noko og sa: 'Mamma, du må ikkje kaste kulene dine frå deg. Du har jo tatt vare på dei heile livet ditt. Dei betyr så mykje for deg.' Eg plukka opp dei tre kulene og gjekk mot senga hennar. 'Ikkje gjer det!' sa mamma bestemt. 'Eg ligg her og kvittar meg med livet mitt. Ikkje kan eg ta dei med meg. Kva skal det då vere godt for å ha dei ståande i ein bolle? Eg vil sleppe dei fri. *Eg* vil sleppe fri.' Mamma tok enno ei kula og kasta bortover golvet. Sånn.»

Og i det same tar skodespelaren den smale handa si ned i bollen, held fram ei kula og kastar ho ut mot publikum. Det er heilt stille i prøvesalen, men eg høyrer enno lyden av trillande glas over tregolv. Mens ho held fram monologen og kastar med ujamne mellomrom klinkekuler ut i salen.

«Dette gjer eg for å kvitte meg med arven som eg likevel ikkje kan ta med meg. Eg vil gjere meg fri akkurat som mamma.»

Skodespelaren står på scena med ein tom glasbolle i hendene. Ho tar imot applausen og går. Eg greier ikkje å konsentrere meg lenger der eg sit. Kuler trillar i alle retningar. Med eitt kjem ei av dei trillande rett mot foten min, og reint impulsivt tråkkar eg på ho for å få slutt på den intense lyden.

Under resten av monologen sit eg med ei klinkekula under foten. Hovudet mitt er fullt av trillelydar og tankar om det å kvitte seg med bører som at; kvar minste ting kan bli ei bør.

Derfor greier eg ikkje å gje slepp på kula. Eg smyg ho ned i lomma etter framsyninga. Kjenner på ho heile vegen heim. Ho skal minne meg om bører. For andre gong plukkar eg opp ei blågrøn, nesten transparent kula og legg ho i lomma. Går bort til ein pinnestol, set meg, opnar lokket på gitarkofferten, legg gitaren i fanget, slår ein D og syng:

Du kanske är en rikeman som samlar i en penningpung,
fast den förut är stinn och tung du gnider och går an.
Din kassakista är din gud, men så en afton får du bud,
och alla dina slantar små, hvad hjälper de dig då?

Du kan ingenting ta med dig dit du går,
nej du kan ingenting ta med dig dit du går.
Du förvärvar ej för penningar ett enda litet år,
och du kan ingenting ta med dig dit du går.

Så legg eg gitaren ned i kista si og festar lokket. På golvet attmed foten min står ei flaska djupraud vin. Kvite hender løftar ho opp og skjenker i eit grønblått glas, nesten transparent. Eg drikk.

Eg ser meg sjølv i ei seng mellom kvite laken i eit nakent rom. Attmed senga står ein overfylt ryggsekk som seier meir enn ord at eg må lære meg å kvitte meg med bører. Materie. Gjenstandar som hindrar meg å kunne lemne denne jorda fri og utan bagasje. Eg tenkjer på korleis det må vere å ligge på dødsleiet og sjå meg omkring i det siste rommet. Ein

overfylt ryggsekk eg ikkje kan ta med meg. Ikkje eingong ein ryggsekk full av tankar og gjerningar eller uklåre situasjonar. Alt eg gjekk forbi, kan eg heller ikkje ta med meg, menneske eg aldri tok farvel med, opplevingar eg aldri torte å oppleve, utfordringar eg aldri utfordra.

Korleis er det å måtte sjå den tilmålte tida i kvitauget og vete at det eg aldri kvitta meg med, er pakka i denne sekken som eg ikkje kan ta med meg kvar eg no skal. *Aldri bli kvitt* det dårlege samvitet for alt eg ikkje har gjort opp. Børa av eit liv som ikkje er oppdaga og ikkje levd.

Eg drikk av den raude vinen og ønskjer meg fri.

Eg vil ikkje bli hindra av ein *liten* «penningpung» eingong. Eg har då ikkje nytte av ei kunstsamling eller eit bibliotek med førstutgåver på den ytste dagen min?

Tør eg å kvitte meg med det eg er glad i? Tør eg å miste alt, tør eg å leve no?

Vi veit to ting i livet, og det er at vi er fødd, og at vi skal døy.

Eg har ikkje noko håp, eg er fri, eg syng:

Mjuk vijnn. Mjuk vijnn
Opne du døra di?
Opne du døra di ber du han ijnn?

Mjuk hainn. Mjuk hainn
Lar du ho stryke dæ?
Lar du ho stryke dæ no – mens ho kainn?

(Teksten er tidlegare publisert i *Verdier ved livets slutt – en antologi*, utgitt av Verdikommisjonens styringsgruppe)

KNUT OLAV HOMLONG

Skal du ikkje opne?

Det regnar visst ikkje, så eg går ut på verandaen. Plankane er fuktige, men eg tek sjansen på at dei mjuke skinnsolane i tøflene held stand lenge nok til ein røyk. Eg ergrar meg litt over at eg ikkje kom på dette før, så kunne eg teke med meg kaffien ut. For seint no, eg har ikkje lyst på meir enn éin kopp. Eg kunne alltids drukke ein til, men eg veit korleis det då hadde gått, det strammar rundt tinningane berre med tanken. Men kaffien hadde smakt betre etter ein røyk.

Eg står ein halvmeter ifrå rekkverket for å unngå trekken. Ingen fly å sjå, ingen å høyre. Brua over til Kvaløya ser ut som ho endar rett i fjellet på hi sida, rett i mosen eller kratt-skogen eller kva det er som veks der borte. Gras. Eg skulle ha vore der meir. Ein bør vite kva det er ein ser, når ein står på sin eigen veranda. Eg tenner røyken utan problem. Eg har restar av asfaltstøv og olje på fingrane, og eit lite sår.

Det luktar svakt bensin. Vi måtte ta tak under skjermane då vi prøvde å løfte på bakparten. Meininga var å få bakhjula til å peike opp mot vegen, så vi kunne drage opp bilen med min. Til slutt måtte vi få kranbil.

Yngve gjekk rundt og såg på oss tre som heldt på. Han kunne ikkje løfte, tommelen på høgrehanda hadde fått seg eit slag av rattet, ein ratteike kan gje deg eit solid rapp når hjulet treffer noko som er hardt nok. Vi pusta i tjukk bensindunst der vi sjaga rundt i steinrøysa nede i hagen min, i solsteiken. Vi var lette i kroppen, stemmene våre klang stort og fritt mellom rekkjehusa. Yngve var ikkje i noko humør å snakke om. Han trakka rundt på trygg avstand og irettesette oss for å vere uforsiktige og gjere meir skade på bilen. Han hadde fylt opp tanken berre to minutt før han køyrde utfor vegen og slo laus bensinpumpa. No sildra bensinen som smeltevatn ned i grunnen. Han fylte elles aldri full tank. Det var dårleg drivstofføkonomi å køyre rundt med overflødige kilo på tanken. På den andre sida måtte ein ikkje fylle for lite, slik at ein gjekk tom i utide og risikerte å måtte fylle bensin på ein plass det var dyrt.

Det er kjølig på verandaen. Ein buss kjem oppover sidegata, siste bussen til byen. Han stoppar bak trea og tek på to jenter. Vi hadde eigentleg tenkt oss ut, vi òg. Då kranbilen var reist med bilen til Yngve, gjekk vi inn. Eg og Sigurd gjekk ut på verandaen for å få overblikk over hjulspor og stein og lakkrestar. Yngve såg på Dagsrevyen. Då vi kom inn att, ville han heim, så han og Sigurd delte ei drosje. Eg sette meg ned framfor fjernsynet, men eg sat berre og tenkte på å køyre bil. Ikkje så mykje sjølve køyringa, jau, det òg,

men særleg det å ta ein pause, stoppe på ein bensinstasjon. Eg gjekk ut i min eigen bil og starta motoren, slo på radioen. Søkte meg gjennom stasjonane på veg ut på hovudvegen. Eg køyrde over øya medan eg slo takta på rattet. Ei lysande blå og oransje verd dukka opp på høgre side. Talet 24 gjorde meg opprømd. Nattope. Ingen skilnad mellom dag og natt, mellom kvardag og helg. Eg kunne køyre til Sverige, til Finnsnes.

Eg kulsa då eg kom inn i varmen. Ein stor stasjon dette, med stor butikk. Mange meter med pølsedisk, ein heil vegg der borte med blad. Pornoblada høgt oppe, halvt gøymde bak skjermar av sotfarga plast. Eg skulle ikkje ha pornoblad, kva var det eg skulle ha? Båtbørsen, kan hende. Det var vel eit godt blad. Snekker og skøyter til sals. Ein kuttar på seksogfemti fot, bygd på femtitalet. Fleire liknande båtar. Dette passa meg. Sitje på ein betongkai i ein bil i midnattstimen seinsommars og lese båtannonsar og høyre på radio. Dette vesle bladet, halvparten så stort som dei andre, billeg papir, dårleg trykk. Det og cola og noko til. Eg tok ein boks energidrikk. Eg bar lommebok, billyklar og drikke ut i bilen og sette meg inn. Eg hadde ikkje slege av radioen.

Eg køyrde ikkje ut att på vegen, men tok av ned mot hamneområdet. Eg svinga til venstre bortover langs kaia, glei nedover mellom hamnelagera og ein slags lastebåt, nokså ny. Raudt skrog, kremgult overbygg akter, rigg i same farge. Ein diger konstruksjon av noko slag stod midt på baborssida, nesten like høg som overbygget, men måla i skrogfargen. Ein heis til konteinarar, kanskje. Det var nesten stilt på sjøen, og ingenting som rørte seg på kaia. Lenger borte kom eg til

ein stor og moderne fiskebåt, som eit forretningsbygg i lampelyset. Ikkje noko lager her borte, berre ein stor, open plass. Eg snudde bilen og stilte meg opp parallelt med fiskebåten, eit stykke ifrå.

Eg opna boksen med energidrikken. Eg hadde ikkje trudd det skulle smake slik. Ein lystig smak. Som om det ikkje var heilt serveringsklart, som om det skulle blandast ut eller gjerast noko med. Det minte meg om noko heilt bestemt, men eg klarte ikkje å kome på kva. Kanskje noko med ein ettermiddag, overskya og varm, i kassebil på grusvegen. Eg tømde heile greia i eit par supar. Så sat eg og nikka til musikken og tenkte på bilen i røysa nedfor huset. Karane i studio snakka om ei stemme som fylde heile lydbiletet. Men det var no mykje produksjonen òg. Å ja. Produsenten hadde nok vore borti produksjonen og produsert, det har skjedd før.

Eg kjende kolsyre og sitronsyre ta tak i magen, som ein dram. Eg retta litt på meg i setet, pusta djupt. Eg prøvde å spele med på songen på radioen. Venstrefoten ville ikkje heilt vere med. Eg fekk krampe på framsida av leggen, strekte ut litt. Eg såg rundt meg. Eg sat godt. Eg opna colaflaska og tok ein sup. Det var nok, eg var ikkje tørst. Eg vart sitjande med flaska i handa og nikke i takt. Så skrudde eg på toppa og la flaska tilbake i setet.

Eg såg meg rundt, snudde meg og såg i baksetet, så i framsetet, endå ein gong i baksetet. Eg nikka litt til. Prøvde meg på ein ny rytme, mindre muskelintensiv. I hanskerommet, kanskje. Eg opna. Kart over Troms og Finnmark, gammalt vognkort, nytt vognkort. I det andre rommet låg

berre manualen i den store plastlomma. Eg kunne kanskje ha lagt det på biltaket. Nei, eg kunne ikkje ha lagt det på biltaket. Eg såg rundt meg, snudde meg og såg i baksetet. Det låg att på disken. Det kunne ikkje liggje att på disken. Det gjekk ikkje an. Det kunne ikkje liggje att på disken.

Eg såg rundt meg ein gong til. Det kunne liggje i baksetet. På dørken i baksetet. Eg vrei overkroppen så langt eg kunne. På taket. Det låg iallfall ikkje på taket. Eit båtblad på biltaket i fartsvinden. Hanskerommet ein gong til. Kvifor gjekk dette så fort? Kvifor snakka det så fort i hovudet på meg? Ingen panikk her, berre eit nytt blikk, ei indre, opphøgd spenning, ein vilje, ein dobbel kropp, ein ny kropp her i bilen, inne i min kropp. Dei får det til. Kvifor så glad? Ingenting å vere glad for. Det kunne vore verre. Det blinka i billykter til høgre for meg, lenger inn på kaia.

Eg vrei om lykjelen og fekk bilen i gir, køyrde bortover, mellom lagerbygningar og trailerar, såg statoilskiltet, såg billysa i bakspegelen. Betongdekket som sveiva, stilt og imøtekomande, forbi meg, snart den eine vegen, snart den andre, kampen vekslar. Eg hadde eit ratt i fjeset. Det gjekk ikkje an, sitje slik i fart med fjeset i rattet. Men hendene, då? Hendene var på rattet, det var som det skulle vere. Rattet dreia, vindaugsstolpane stod opp i natta i ytterkantane av synsfeltet. Det sveiv. Det var ein stille kveld. Alle var inne. Alle var ute av syne. Eg køyrde ikkje fort. Eg var ein bil i moderat fart.

Radioen spelte ein treg og mørk song. Det grå landskapet rundt meg hadde fått ei hovudretning som gjekk på tvers av

mi. Det var ein veg. Eg svinga til høgre og rakk å blinke litt før eg måtte rette opp. Så blinka eg andre vegen og inn på statoilstasjonen. Det var mørkare her no. Eg stoppa bilen utfor butikken og gjekk ut. Det var mykje mørkare der inne no. Eg såg opp på skilta og såg at det stod åpent til 24. Eg såg på klokka. Seks minutt over. Eg stod på plassen og såg på klokka. Seks minutt over. Niotjue kroner kosta det, eg kunne kjøpe eit nytt på ein annan stasjon. Pumpene tok kort. Eg sette meg inn og flytte bilen over til den næraste. Full tank. Så køyrde eg heim.

Eg føler meg på mange måtar ferdig med røyken, så eg knipsar han utfor verandarekkverket og ned i hagen. Det kjem ein buss over toppen på brua, ut av fjellet på Kvaløya. Som ein båt sig han ned bruspennet og kjem vekk bak ei pipe. Hustaka stikk opp av lauvskogen som attgløymde leiker i graset. Eit fly rusar motorane før avgang.

Det kjem ein vindtrekk, eit lite blaff. Eg ser noko lyse i vindauga på hi sida av gata, det brenn ein stad, flammar opp. Eg tek eit steg fram og kjenner varmen i panna. Eg trudde ikkje det skulle brenne. Det har vore vått i det siste. Bensin er ei flyktig væske, fordunstar lett. Men det brenn i graset, i steinen i hagen, i jorda. Eg ser den brennande hagen min i glasa på hi sida av gata.

Det blir for varmt å stå ute. Eg går inn og lèt att verandadøra. Lyden på fjernsynet er skrudd nesten heilt ned. Eit reiseprogram, ei dame i shorts på eit glastog i Sveits.

Telefonen ringjer.

– Kjetil.

– Hei. Vi er akkurat komne inn, vi. Vi har sete ute og teke eit glas vin, det er over tjue grader ute.

– Det høyrest bra ut.

– Eg rekna med at de var oppe. Har de vore på byen?

– Nei, vi droppa det. Yngve og Sigurd har gått heim.

– Har dei lagt seg?

– Ja, vi var litt uheldige i dag. Yngve møtte ein bil i svingen og fór utfor vegen.

– Kva slags sving?

– Det var rett utføre her. Bilen hamna i hagen.

– Gjekk det bra?

– Ikkje så bra med bilen. Vi har hatt kranbil. Med oss gjekk det stort sett bra. Yngve forstua tommelen.

– Ja det gjorde han vel.

– Det var rattet. Du kan få deg ein skikkeleg …

– Rattet?

– Ja, ein av eikane på rattet.

– Det har eg aldri høyrt om.

– Det er difor du ikkje skal ha fingrane på innsida av rattet når du køyrer i terreng.

– Å ja. Yngve var vel ikkje klar over det. Men elles då, korleis er vêret der oppe?

– Ikkje så verst. Det er litt kav akkurat no. Det brenn i hagen.

– Brenn det i hagen?

– Bensinbrann i hagen.

– I din hage?

– Ja då, rett her nede. Eg var ute på verandaen. Eg måtte gå inn.

– Men får dei sløkt det då?

– Kven?

– Har du ikkje ringt og varsla?

– Det skjedde no nettopp.

– Men du må ringje. Ring med ein gong, eg legg på.

– Nei, her kjem dei visst.

– Kven?

– Det er ein brannbil.

– Er brannbilen der no?

– Ja, her kjem dei. Ein stor stigebil. Kva har de gjort i dag, har de vore på sjøen?

– Ja. Vi var ut på Langøy ein tur. Låg der heile ettermiddagen.

– Langøy, er det der vi var på jonsokaftan i fjor?

– Ja. Eg og Odd var der ein gong seinare på sommaren òg. Det plar vere bra med plass der. Skal du ikkje opne?

– Kva?

– Var ikkje det ringjeklokka?

– Jau.

– Skal du ikkje opne?

– Eg trur ikkje eg orkar folk no.

– Er det ikkje brannfolka, då? Dei vil sikkert tøme huset.

– Det går bra her inne. Eg kan gå ut på baksida viss det trengst.

– Ut vindauget?

– Ja.

– Men du bør sikkert snakke med dei.

– Det går bra.

– Ja vel, men snakk med brannfolka.

– Ja. Hels alle, då.

– Ja, dei helsar herifrå, òg.

Eg slo av fjernsynet. Det var full aktivitet ute. Eg gjekk ned i gangen og fann lommebok og billyklar. Eg høyrde ingen ting utfor inngangsdøra. Dørklinka var varm. Eg snudde og gjekk andre vegen.

TORE HØGÅS

Pavarotti

Jeg sto sammen med Stein og Peder utenfor samvirkelaget på Myreng. Vi hadde en papirpose godteri hver. Stein spyttet lakrisbrunt på bakken. Jeg spyttet også. Peder prøvde å få en edderkopp opp på en brukt klubbepinne.

– Der kommer jo Pavarotti, sa Stein og så på Peder.

– Kutt nå ut, mumlet han. Han hadde ikke sett opp.

Jeg og Stein så bortover veien, der kom det gående en svær mann med skjegg og svart, krøllete hår. Det vil si, han var skallet på toppen av hodet, og det glinset i sola. Det disset overalt når han gikk. Han hadde sort bukse med hvite seler, hvit skjorte, og et skinnende rødt tørkle i halsen. Han så ut som om han hadde begynt å ta på seg dress, men glemt slipset og jakken. Jeg hadde bare sett pappa i dress da farfar ble begravd, og jeg hadde aldri sett en mann med tørkle i halsen.

Peder ga opp edderkoppen og kastet pinnen i søpla. Ingen sa noe. Stein og Peder fikk smake av mitt godteri. De bodde

i myrengblokka nærmest byen, i første og tredje etasje. Jeg var en bone, sa Stein da jeg først traff dem. En seigmann. Jeg skjønte ikke hva han mente med seigmann, men sa ingenting. Vi hadde nettopp flyttet hit fra Harstad. Stein sa mye som jeg ikke forsto, eller lo av ting jeg ikke syntes var morsomt. Men han og Peder var de eneste vennene jeg hadde truffet denne sommeren, og de var greie. Jeg lo som regel likevel. Peder hadde et Märklin togsett som han hadde lovt at jeg skulle få komme og leke med. Det hadde bare ikke passet helt ennå. Han sa ikke hvorfor.

– Hei, gutter, sa Pavarotti da han kom frem til samvirkelaget. Han stoppet og tørket svetten med håndbaken. – Koser dere i sola? Han smilte til oss etter tur.

– Hei, pappa, mumlet Peder.

Stein og jeg sa ingenting. Jeg prøvde å gjemme godteposen bak ryggen før han oppdaget noe, men om han så den sa han i alle fall ingenting. Pavarotti rettet på tørkleet og gikk inn på samvirkelaget. Ikke lenge etter kom han ut igjen med to bæreposer, og blunket til oss før han gikk hjem igjen. Vi fulgte ham med blikket helt bort til blokka.

Jeg var lettet over at han ikke spurte hvor vi hadde fått penger til godteri fra. De hadde vi egentlig stjålet fra samvirkelaget. Varene ble levert på baksida av samvirkelaget, det var en stor garasjedør der, og bakom var det et slags lager med søppel, pappesker, ødelagte hyller, og kasser med tomme brusflasker. Golvet til lageret var bare løs sand overbygd med vegger og tak. Hjulene fra varebilene hadde laget to furer mellom sanden og garasjedøra, og med litt graving ble en av dem dyp nok til at Peder kunne åle seg

under. Han var den minste av oss. Stein var størst. Så rullet Peder så mange tomflasker vi turte under døra til meg og Stein, som stappet dem i plastposer. Etterpå skrapte vi sanda tilbake, gikk rundt til forsiden, og pantet flaskene. Senere hentet vi de samme flaskene fra lageret. Hele sommeren hadde vi drevet med dette.

Senere var det en søndag med skikkelig regnvær. Jeg hadde mest lyst til å være inne, men så ringte Peder på. Han hadde svære Vikingstøvler og oljehyre på. Ved siden av ham på trappa sto det en pappeske det hadde vært appelsiner i.

– Kommer du ut? spurte han. – Jeg skal fange frosker.

– Klart det. Kommer Stein også?

Peder så ned på appelsineska.

– Nei, sa han. – Han er ikke hjemme.

Vi tok eska med oss til Prestvannet. På sørsiden var det et fint myraktig område ut mot vannet, uti var det tykt av siv og inne på den bløte marka var det høyt gress og planter. Vi gjemte eska mellom plantene, med åpningen ned, slik at bakken ble gulvet i froskeburet. I bunnen av eska var det et lite firkantet hull som vi dekket til med en stein, det skulle være inngangsdøra. Peder innredet buret med steiner i en liten røys de kunne krype og gjemme seg i. Vi fanget bare en frosk den dagen, men det ble tre til i løpet av uka. Den siste vi fikk tak i før vi ga oss var virkelig svær, som pappas knyttneve, og hadde en merkelig klump på snuten. Det var Peder som fanget den, og viste meg klumpen. Jeg syntes det var rart at nesen til en frosk het snute, som om det var en hund, men Peder hadde sett det i en bok om all verdens dyr

han hadde fått av faren sin. Jeg syntes den store frosken var litt skummel, men Peder ville absolutt ha den i buret.

Vi var ved Prestvannet nesten hver dag, lette frem snegler og biller vi kunne mate froskene med, eller satt på hver vår side av froskeburet og snakket. Vi måtte også vanne dem, ellers døde de, det sto i boka til Peders pappa. Det hendte vi stjal tomflasker sammen med Stein og sto foran samvirkelaget og spiste godteri, men ikke ofte.

En dag vi kom til froskeburet var det tomt. Jeg løftet av steinen og det var ingenting inni, bare stein. Peder sjekket appelsineska, men den var hel. Han mumlet og bante for seg selv. Vi lette lenge i området, men fant ingen av froskene. Til slutt satte vi oss ned ved eska. Det var helt stille, bare et svakt sus av trafikk fra Langnesveien.

– Vet du hvorfor pappa er så feit? sa Peder plutselig.

Jeg snudde meg mot ham, men han bare så utover vannet. Jeg visste ikke helt hva jeg skulle si. Jeg kunne jo si nei, men jeg trodde ikke det var greit at jeg sa at faren hans var feit. Selv om han hadde sagt det selv. Jeg ble dessuten paff, for Peder pleide ikke å snakke om faren sin, bare om bøkene han hadde fått av ham. Jeg syntes han virket som en fin pappa, selv om han var utrolig feit og gikk med tørkle i halsen. Uansett ventet ikke Peder på noe svar, men begynte å fortelle.

– Da han var ung, ble pappa norgesmester i karate. Han vant gullmedalje i Oslo, og de ga ham penger til å dra til Japan for å lære mer om karate. Mamma var gravid med meg, så hun bodde hos farmor mens han dro til Japan i tre

måneder. Da han kom tilbake hadde han bestemt seg for å bli sumobryter. Vet du hva en sumobryter er?

Jeg ristet på hodet.

– En sumobryter er en svær mann som slåss med en annen tjukkas med bare en slags håndkle knyttet rundt magen. Etter det pappa sier er det meningen at sumobrytere skal være så feite som mulig, for når de bryter så klasker de sammen med hele kroppen, og da er det best å være tyngst. Dette hadde han sett i Japan, og de som var sumobrytere var store helter der. Ingen andre som slåss var like populære, enten de var mestere i karate eller judo.

– Hva med Bruce Lee? spurte jeg. Vi hadde sett *Enter the Dragon* på video hos Stein, selv om vi visste at vi ikke fikk lov. Foreldrene til Stein var de eneste jeg visste om som hadde videospiller.

– De var enda tøffere enn Bruce Lee. Det sa i alle fall pappa. Han ville også bli en helt i sumobryting. Men han var bare en vanlig norsk mann. Så han begynte å spise så mye han orket. Til frokost, middag og kvelds spiste han doble porsjoner. Mamma kranglet med ham, men han nektet å høre på. Hun fortalte meg at han brukte å se på Dagsrevyen mens han spiste hele smørpakker med skje, hver eneste dag.

Peder stoppet. Ennå hadde han ikke sett på meg. Jeg så for meg hvordan skje etter skje med smør fra de firkantete klossene gled inn i munnen på Pavarotti mens han så på nyhetene, med fett rennende nedover haka og det røde skinnende tørkleet. Det var varmt og klamt imellom plantene, og nå ble jeg med ett plaget av myggen som surret rundt oss. Jeg ville hjem. Men Peder fortsatte å fortelle.

– Han ble aldri noen sumobryter. Han ble bare feit. Han orket ikke knyte skoene lenger, og begynte med tresko. De sluttet å besøke folk, sluttet å dra på ferie. Han prøvde å slanke seg, men det var for seint. Han ble for feit til å jobbe. Doktoren har sagt at hjertet hans ikke tåler det. Nå sitter han alltid hjemme og leser. Det er mamma som tjener penger til oss.

Jeg slo etter myggene.

Siste lørdagen før skolen skulle starte gikk jeg og Peder forbi garasjene til blokka. Jeg spurte ham ut om skolen, hvor stor den var, hvor mange som var i klassen hans, hvor lang tid det tok å gå dit. Hele sommeren hadde jeg tenkt å dra og se på skolen, men det hadde aldri blitt noe av.

– Peder! Seigmann! Stein ropte til oss, han satt lent mot garasjeveggen med en flaske cola. – Kom hit litt! Vi gikk bort og satte oss, vi også. Stein tok en slurk av colaflaska. Han spurte ikke om vi ville ha. – Hva driver dere med? spurte han.

– Ingenting spesielt, sa Peder.

– Ikke jeg heller.

– Vil du dra bort til skolen? spurte jeg Stein.

Først så han bare på meg, så reiste han seg og børstet sand fra buksebaken. Vi reiste oss også og børstet sand.

– Nei, jeg tror ikke det, svarte han. – Jeg tenkte vi kunne stikke bort til samvirkelaget og fikse noen tomflasker. Han nikket mot den nesten tomme colaflaska.

Jeg og Peder dro på det.

– Kom igjen, da, sa Stein til Peder. – Du må jo krype under.

– Jeg må hjem, sa Peder, enda det var midt på formiddagen.

– Hæ?

– Jeg må hjem, gjentok Peder.

– Kutt nå ut, for faen. Bli nå med oss til samvirkelaget, så får vi oss noe godteri.

– Nei.

– Hva er det? Skal du legge deg? Stein smilte. – Skal Pavarotti synge en opera for deg? Han så på meg og tok et skritt nærmere. – Hører du? Pappa Pavarotti skal synge en bysselull for Peder. Han ventet på at jeg skulle si noe, men jeg visste som vanlig ikke hva jeg skulle si.

– Gi nå faen! skrek plutselig Peder. Han var blitt helt rød og svett. – Gi faen!

Stein stirret på ham med åpen munn. Jeg rygget tilbake, snublet nesten over en halv leca-stein som noen hadde lagt ved garasjen sin, men de la ikke merke til meg lenger. Peder sto stiv som en stokk og så opp på Stein. Stein så nesten ut som at han faktisk hadde tenkt til å gi faen, han hadde liksom blitt mindre og slappere, som om han ikke orket mer. Det så nesten litt komisk ut. Men så slo han til Peder midt i trynet.

Peder tok et par skritt bakover mens han veivet med armene, men hele kroppen hans var kommet for langt bakpå og det var umulig å ikke falle. Han falt, liksom i sakte film. Hodet hans dunket tungt i asfalten. Han ble liggende på rygg. Stein og jeg sto og så ham gråte. Det var ingen lyd,

men det kom tårer og blandet seg med svetten som rant fra panna hans.

– Din jævla hestkuk! kom det plutselig fra det røde ansiktet hans.

– Hva sa du? brølte Stein og satte seg overskrevs på Peder. Han holdt begge hendene til Peder fast med sine.

– Hestkuk! spyttet Peder, og Stein slo straks til ham igjen.

– Gir du deg?

Peder sa ingenting, han lå med øynene lukket og hikstet. De pustet begge tungt. Etter en stund snakket Stein med skjelvende stemme.

– Hei, bone, vet du hvorfor Pavarotti alltid går med tørkle i halsen?

Peder våknet til igjen, vred seg under Stein, freste uten ord, prøvde å sparke ham i ryggen. Armene hans var helt låst fast, og Stein klemte ekstra hardt til rundt håndleddene hans. Jeg sa ingenting, kunne ikke. Stein så ikke på meg heller, han stirret bare ned på Peders ansikt under seg mens han snakket.

– Det er ikke for at han er redd for å bli forkjøla. Han trenger ikke være redd for å ødelegge stemmen heller. Du har vel ikke hørt ham synge noen gang? Neida. Ikke jeg heller. Men jeg har sett ham uten det der tørkleet, og jeg vet hva han prøver å skjule. Peder her vet det også. Stein klemte til rundt Peders håndledd, men Peder hadde gitt seg nå. Likevel fortsatte han.

– Pavarotti har et merke rundt halsen. Et rødt merke rundt hele halsen. Pavarotti er så feit at selv ikke et tau klarer å holde ham! Fatter du! Han klarte ikke …

Stein stoppet brått. Så gikk også han overende. Sakte, sakte veltet han av Peder med venstrehånda til siden av hodet. Det kom blod ut mellom fingrene hans, og den halve leca-steinen glapp ut av mine. Den dunket i asfalten, det var som et signal, jeg snudde meg og løp. Jeg løp så fort jeg kunne. Bak meg hørte jeg en annen løpe, jeg visste det var Peder.

Peder så på appelsineska som lå på siden mellom plantene ved Prestvannet. Den var i ferd med å gå i stykker av alt regnet som hadde kommet i løpet av sommeren. Fremdeles så vi ingen frosker.

– Har du lyst til å leke med togsettet mitt? spurte han.

– Ja, sa jeg.

– Det er Märklin, sa han.

– Jeg vet det, sa jeg.

Vi løp hele veien.

Møtet

En mann ved et veikryss i en annen by. Pent, men alminnelig kledt, med bukser og frakk i nøytrale farger. Det var en stille høstkveld, og gatene var bløte av løv. Mannen tok et stykke innover den ene veien, leste på et skilt, snudde og gikk tilbake til krysset. Så tok han den andre veien.

Etter en stund stoppet han ved en gammel toetasjes villa. Den lå tilbaketrukket fra veien og var hvitmalt, med blå detaljer. Murpussen hadde slått sprekker og falt av noen steder. Mose og gress vokste rett ut av veggene, klamret seg fast som parasitter på en allerede død kropp. Usikker tok han frem et visittkort fra frakkelommen, myste mot det i lyset fra gatelykten, og sammenlignet nummeret på huset med det som sto på visittkortet. De var identiske. Han gikk bort til hovedinngangen og så på det lille messingskiltet som var skrudd på døra. Det var blankt. En murkant i skulderhøyde gikk langs veggen, og vinduene var plassert over kanten igjen, for høyt til at han kunne se inn. Alt var stille.

Han hadde merket seg et karnapp på siden av huset da han kom, nå gikk han til det. En tykk katt lå på murkanten ved karnappet. Den stirret på ham uten å lee på seg, og han fikk en følelse av fare ved den. Karnappet hadde en enkel blåmalt dør og to sorte, kvadratiske ringeklokker. Den øverste hadde ingen merking, mens den nederste var merket «Monthauser» med myk, feminin skrift. Mannen i frakk

trykket inn den nederste knappen. Ingenting skjedde. Katten stirret på ham. Blikket dens hadde ikke veket fra hans så lenge han hadde stått der.

Han så på klokken. Den var fem minutter over åtte. Igjen trykket han på knappen. Det lød svakt av en ringeklokke et sted inne i den falleferdige bygningen. Mens han sto slik og lyttet ble han oppmerksom på en metallisk klang fra kjelleren. Noen banket.

Etter en stund bestemte han seg for å gå rundt huset for å se om han kunne se inn et vindu, eller til og med banke på Monthausers. Men så snart han rundet hjørnet, så han at det ikke ville være mulig. Også her var vinduene høyt plassert på veggen. Det lyste svakt innenfra. Rett foran ham viste et karnapp seg, han gikk sakte som en søvngjenger langs murkanten og stoppet ved det lave tilbygget. Den blå malingen på døren flasset. Døren hadde to kvadratiske ringeklokker. De var begge sorte og uten merking. Mannen rakte ut den ene hånden og kjente på murkanten ved karnappet. Den var kald.

Tilbake ved Monthausers dør så mannen at katten fortsatt lå på murkanten. Så ringte han på igjen. Han ventet. Ingenting. Bankingen fra kjelleren hadde stoppet. Han så på vinduene over ham. De var alle stille, men med et svakt lys inne, som om huset var uten vegger, men med en enkel lyskilde i midten. Ett av vinduene var åpent. Det var umulig å vite hvilket vindu som var Monthausers.

– Kan jeg hjelpe deg? lød en stemme akkurat i det han skulle til å gå. Han så opp, det sto en gammel mann i det åpne vinduet.

– Jeg skulle treffe Monthauser, svarte han.

– Han er ikke hjemme, tror jeg. Katten hans er jo her.

– Jeg mente vi hadde en avtale om å møtes i kveld, men jeg kan ha tatt feil.

– Det var da merkelig. Monthauser er meget pålitelig. Hvis han hadde en avtale med deg, så ville han vært her, skulle jeg tro. Har du ringt på dørklokken? Mannen svarte ingenting til dette, så den gamle fortsatte. – Kan jeg gi ham en beskjed? spurte han. – Jeg kan godt si at en herre var her og spurte etter ham klokka åtte, la han fort til, som om han trodde at den frakkekledte ikke ville oppgi navnet sitt.

– Kan du si til ham at Tonsmark var her? svarte han, irritert over antagelsen. Han hadde ikke noe å skjule.

– Det skal jeg gjøre. Det ble stille igjen. Den tykke katten stirret på Tonsmark. Han tok et par skritt tilbake, så stoppet han litt. Den gamle holdt også øye med ham.

– Jeg ringte på dørklokken, flere ganger, sa Tonsmark.

– Det var merkelig.

På vei tilbake til hotellet gikk Tonsmark raskt og målbevisst. Han hadde alltid hatt god stedssans og hadde merket seg gatene da han gikk her tidligere på kvelden. Men nå var han urolig, søkte til de mørke partiene, og skvatt til hver gang en bil passerte. Det var som om han hadde brutt en uskreven lov, trengt seg på. Han følte at forbipasserende par og våte barn på vei hjem fra lekeplasser satte seg til doms over ham.

Omsider nådde han hotellet og låste seg inn på sitt rom. Kofferten sto fortsatt ferdig pakket ved senga. Han satte seg på senga med den sedvanlige følelsen av utilstrekkelighet.

GRO KAASEN

jeg heter Frida når jeg er glad

jeg er ei ørn og en bolle ris
jeg har en kjærest på fire år
og jeg kan plystre mens tida går

en nattlig himmel med stjernedryss
jeg er en fot som har fått et kyss
jeg svinger kosten og planter skog

jeg er en okse som drar en plog
når jeg er tørst – er jeg en kran
og når jeg sover en gul banan

øyeblikkene

springer like ut
av blikkene
av viljen
i velviljene

av de impulsive
fornyelsene

de plutselig barmhjertige
gjenforeningene

de melodiøse overgivelsene
tonehøydene

de fullstendige bevegelsene
(polyfone samtaler)

innfallene
safta i eplene vi spiser
på

steinene i kjernehusene
sola og vinden

mot de åpne ansiktene

blikkene

femtende januar (femten takksigelser)

takk for solgangen (venter)
takk for den andre kaffekoppen (har tid)
takk for at jeg kan snakke med ord (du lytter)
takk for at jeg fortsatt kjenner meg selv (hvemsomhelst)
igjen
takk for festene med mat (har alkohol)
takk for sangene og sangerne (digitale komponister)
takk for dirigenten (applaus for transkripsjonene)
takk for kirkebygg og trone (skulpturer i)
takk for brød og smør (de gales galleri)
takk for de lengste bakkene (det hev ei rose sprunge)
takk for dem som vender hjem (Terje Vigen var heteroseksuell)
takk for fuglene (amorinene kan fly)
takk for oseanet (uten tak over)
takk for stjernene (månen er singel)
takk for ropet fra magen (i hagen)

pulsen din er ikke uten språk

pulsen din løper oppover bakkene
løper nedover bakkene, så rolig bortover, bare rolig
skal ikke snuble

skal ikke falle nesegrus
for hvemsomhelst som ser deg famle
etter nye setninger

for å beskrive og legitimere dynamikken i
virtuose improvisasjoner
du kasta deg inn i

for ligger det ikke i sakens natur at en eller annen
alt har skrevet utførlig om akkurat deg
– enda du er ny

like mye som det ligger i sakens natur
at du noen ganger skal glemme å velge
så trist musikk

og jeg forteller dere hvordan alt henger sammen

om hvordan den ene dagen er like viktig
som den andre dagen (som kommer rett etter)
om hvordan snakkeboblene (noen ganger) brister
om hvordan sporene i snøen (til slutt) forsvinner
om hvit saus og brun saus og griljermel på fiskegrateng
(og ikke skal dere være avhengige av en mann for å få mat)
om rensemelk og parfymert ansiktsvann
på butikken forteller jeg om det farlige sukkeret
og de fabelaktige sitrusfruktene
og vi får mistenksomme blikk
for hvilken mor er det som tror hun kan fortelle alt

skriv at de døde nekter å være tall

skriv lyden av skrikene om
skriv at drapene ikke er gyldige
skriv at de etterlatte vet

våren er brutal
så skriv at rytmene rører noe mørkt i deg
skriv at du kanskje har skyld
at musikken er god mot huden din
skriv at du elsker
skriv at du så rødsildre blomstre på berget
i midten av april
skriv at smerten er til å holde ut

forresten

det ligger en hest på stranda, en død hest med leire i kjeften, men jeg er ikke redd, jeg svømmer i havet, vannet er kaldt, jeg må snu etter tretti brystsvømmetak, jeg tar badedrakten av, det er visst på grunn av det kalde vannet at jeg er så varm, jeg vil kysse kjæresten min på munnen, jeg skal spise ute sammen med noen venninner, jeg vil fortelle om leira inne i munnen til hesten, sier du at hesten er en elg som har gått gjennom isen i vinter, ja det kan godt hende det, jeg synes ikke det forandrer historien særlig mye, det dundra en flodhest ut av skogen da jeg hadde fått på meg klærne, den så meg inn i øynene idet den passerte, nesten som et menneske

etterpå

kommer bølgene i tur og orden innover våt sand, nesten lydløse beveger de seg over stedet der kadaveret lå, et tre ligger der, et tre med rot og grønn krone, ingen flodhest i sikte, bare den store tranefuglen urørlig i vannkanten, jeg tar klærne av, går med raske skritt uti vannet, da kalver breen, en flodbølge løfter meg innover, jeg detter ned ved siden av trana og det døende treet som flyter opp og forsvinner, det hele er over på sekunder, hva ser du, skriker trana og sender tre støyende fanfarer gjennom trompeten, havet hikster jeg, kan du gjøre det en gang til

en morgen først i oktober

er ordene ingenting
annet enn tunge våte snøflak
som flagrer forbi og smelter nesten før de har møtt
bakken

om kvelden er landskapet likevel
hvitt

tre døtre går

bortover, bortover og blir borte
noen spiller blokkfløyte
en tone, bare en

å ja, vinden viser forståelse

gnir punktet mellom skulderbladene
(det som er godt for deg er godt for meg)
diktene smyger seg rundt
jeg har ører overalt
og et øye i hver salte dråpe
(var Picasso lykkelig?)
men kommer aldri tilbake til samme sted

i det gule rommet sitter du

uten hunden
bjørka har fått museører
du går ut og pisser på den hvite stammen

ANITA HARTVIKSEN RAVN

Utdrag fra fortelling

Det er noe foruroligende når en gjenstand, blank og skinnende, noe velkjent og kjært som har ligget under hodeputen din hver eneste dag i barndommen, noe som for deg er et symbol på styrke og kontroll, det er foruroligende når dette, som ikke bare er noe, men snarere en forlengelse av deg selv, plutselig forvandles til et mordvåpen. Det er ikke det at den er forandret, den ser akkurat maken ut, der den står, det fint buede skjeftet av bein, med mitt monogram innsvidd for nøyaktig tjueni år siden, ser akkurat maken ut bortsett fra at beinet har mørknet med årene, ser akkurat maken ut som da jeg rullet den ut av grønn fløyel denne magiske morgenen for tjueni år siden, da jeg fylte seks og allerede før jeg åpnet gaven fra min far visste at nå, nå skulle jeg eie min egen kniv. Nei det er jeg som er forandret, mitt blikk og måten det faller ned på kniven der den står, er

forandret, for alle andre som senere en dag vil se på kniven, kanskje når den en gang legges på en hylle, ikke vet jeg hva man gjør med mordvåpen, vil den se ut som en fin kniv, ikke mer enn det. Fra her jeg står og ser på kniven, som har forvandlet utallige små trestykker til klossete figurer, greiner til fiskestenger, som har skåret meg omsorgsfullt til blods, som har hengt der tungt og godt i sliren som en kroppsdel etter skoletid, fra her jeg står og ser på at akkurat denne kniven som i ett raskt hugg, ser det ut til, har perforert hud, bein, blodårer og kjøtt helt til den, slik det ser ut for meg, har stoppet opp like innenfor hjertemuskelen, men likevel langt nok inn til at også den stoppet, her hvor jeg ser alt dette fra, kjennes det som om det er min hånd, som om det er jeg selv, som har forårsaket alt dette.

Jeg hadde tenkt å gi den til mine barn, kniven, til min førstefødte, men nå er situasjonen slik at jeg ikke har noen barn, og kanskje får jeg heller aldri noen, men det har vært en fin tanke å bære på, dette at mitt barn en dag, som jeg, skulle holde dette blanke vidunderet, for jeg har vært flink til å holde den blank, at mitt barn skulle gå med lange steg i skogen og kjenne på tyngden, kjenne de taktfaste slagene mot låret, at han eller hun skulle sitte der, kanskje på en stein en dag, ikke en hvilken som helst dag, men på sin seksårsdag, og ikke på hvilken som helst stein, men på hans eller hennes spesielle stein, og kanskje skulle han eller hun sitte der og se utover havet med et skjult smil om munnen og si til seg selv at denne kniven, den er bare min.

Jeg våknet av min egen svetthet denne dagen, kjente hodebunnen klø skittent mot puten, og jeg vemtes, vemtes

over denne dagen jeg enda ikke visste navnet på, vemtes over dens ennå uoppdagede muligheter. Jeg kjente smuler under beina da jeg trådte ut av sengen, og jeg besluttet at her måtte noe gjøres, ikke akkurat nå, men senere, måtte noe gjøres. Jeg sto likevel opp, jeg trosset smulene, jeg besteg dusjen, for et sted må man jo begynne, og jeg tenkte da jeg sto der og kjente skitten gli av meg at dette her, dette, det som jeg takk og lov ennå ikke visste hva var, skal jeg greie. Senere slo jeg på båndopptakeren, jeg snakket uavbrutt i femten minutter, femten minutter verken mer eller mindre, femten minutter er i nesten alle henseende akkurat nok, og det var da jeg slo den av, at jeg kom til å tenke på gårsdagen, dagen før. Det er rart å renke på at denne dagen for alltid vil stå for meg som *dagen*, jeg vil komme til å snakke om før og etter denne dagen, i alle fall husker jeg at jeg denne morgenen, før jeg visste at dette var en merkedag, en skillevei, viet noen minutter til å tenke på dagen før, på at vi begge gikk der i de grå gatene, ved siden av hverandre under knuste gatelykter, og at ingen sa noe, ingen av oss sa noe som helst, og jeg tenkte på at det var fint.

Mange ganger har jeg tenkt at jeg ikke burde være for fornøyd, man skal alltid være forberedt på katastrofen som kan komme snikende og slå deg i hodet mens du sitter der og smiler. Min bestemor sa alltid, etter at vi hadde ledd over en morsomhet slik at tårene trillet og kroppen kjentes matt og deilig tom, da sa hun alltid huff og huff vennen, sa hun, vi må ikke le så høyt i dag, for da kommer vi til å gråte i morgen. Man kan nesten si at denne setningen store deler av livet har vært min livsfilosofi, kanskje livsfilosofien til

hele min familie, ja kanskje til en hel generasjon, hva vet jeg. Dette synet på tilværelsen at man ikke skal kunne nyte, dette at man hele tiden skal se seg over skulderen, hele tiden skal gjøre seg fortjent, og når man har gjort seg fortjent, skal man ikke smile, slett ikke smile. Denne livsanskuelsen hadde jeg, da denne dagen opprant, nesten klart å riste av meg, og det er jo til å le av og til å gråte av at det var først da jeg hadde sluttet å kikke under sengen før jeg la meg, at noe virkelig vondt hendte meg. Og denne dagen, da jeg sto og så på kniven, sto over henne og så på henne og kniven, kjente jeg ingen sorg over henne, akkurat da sørget jeg over kniven, over blankheten, over skjeftet jeg aldri mer skulle kunne klemme fingrene rundt.

Jeg står på kirketrappen, tenner sigaretten og ergrer meg, i dette uvirkelige øyeblikket ergrer jeg meg over at jeg er slik anlagt at jeg sliter med å utføre de enkle, dagligdagse tingene. Spesielt ergrer det meg i dag, for i dag skulle jeg slippe å hefte meg ved bagateller, men det er det jeg hefter meg ved, og kanskje er det best slik, at jeg står her på trappen og ergrer meg over lommer, eller rett og slett det som jeg så gjerne skulle tatt ut av lommene, at dette alltid befinner seg i den andre lommen, aldri i den første, det forekommer ikke at jeg stikker hånden ned i den første lommen og med letthet fisker opp det jeg leter etter, en lighter for eksempel, og bare så og si kaster hånden elegant opp mot sigaretten, tenner den, alt dette i en eneste uanstrengt bevegelse uten at jeg fortrekker en mine, bortsett fra dette tilfredse draget over ansiktet som mennesker som alltid finner det de leter etter, ofte har. Det forekommer ytterst sjelden at jeg observeres

med dette draget om munnen, jeg er en leter, og jeg finner som regel aldri. Jeg røyker og ergrer meg i stillhet til jeg hører at nå er de ferdige der inne. Presten har holdt sin tale, og nå, akkurat nå, driver de og kondolerer, og snart, om et øyeblikk, faktisk, skal hun i jorden, og jeg er glad, på alle mulige måter er jeg glad for at jeg ikke er en av de seks som skal bære. Jeg skal gå bakerst i det lange følget etter kisten, bakerst skal jeg gå med begge hendene i lommen.

Utdrag fra punktroman

Jeg roter rundt i garasjen. Har trakter og radio. Er min egen herre nå. Har plenty med strøm til både det ene og det andre. Og en god ovn til å fyre i når jeg trenger varme ræva. Men jeg mangler tau. Jeg har lett. Og den som leter han finner. Men det siste har det gått litt trått. Jeg begynner å tvile. Den skulle ligge her et sted. Er ikke så sikker som jeg var på hvor jeg la den. I dag er siste dagen. Jeg har bestemt meg. Den skulle være tjukk og grønn kveilen. Litt flisete men det spiller ingen rolle. Bare det holder. Det får holde.

Jeg må sitte helt stille. Helt stille i stolen uten å bevege hodet. Blikket kan jeg flytte. Fra deg og til veggen til bildet og blomstene på bordet og tilbake til deg igjen. Men ikke lenger. Da må jeg røre hodet og det kan jeg ikke på grunn av sprengladningen. Den er plassert like foran venstre øre. Det har oppstått et visst press i områdene rundt. Men spesielt trykker det mot øret. På det mest intense kan man si at det er snakk om en smerte. Jeg vet ennå ikke hvordan jeg skal gripe saken an.

Jeg ser meisebollen dingle utenfor vinduet. Over den henger huset. Fullt av mat henger huset over meisebollen. Det er stille. Bare vinden og trærne og maten og huset. Det tar sin tid før de kommer. Det tar nok sin tid. Det sies at det tar lang tid før de oppdager maten. Deretter må de få tillit til huset. De må ikke forstyrres. Den første som kommer må ikke forstyrres. Når jeg ser ham komme flaksende skal jeg sitte stille. Noen runder flyr han forbi og later som ingenting og jeg sitter urørlig. Jeg har budt henne på kaffe. Kaffe og napoleonskake. Når hun kommer kan vi snakke om fugler.

Jeg investerer tid i leiligheten. Jeg har fått den perfekt. Helt som i bladene om jeg skal være ærlig. Jeg vet ikke hvem jeg skal invitere. Moren min var ikke begeistret. Du har så kalde rom klaget hun og gned seg på hoften. Jeg har ingen sosial arbeidsplass. Jeg er alene i forretningen bortsett fra lørdagshjelpen. Og hun som vasker. Kanskje kan jeg be lørdagshjelpen og hun som vasker. Jeg kunne kjøpe en kake. Jeg fortalte det til mor. Kan du ikke heller be barndomsvenninnene dine sa hun. Nei sa jeg. Nei.

Jeg våkner og kjenner meg oppstemt. Som om jeg gledet meg til noe. Som om verden ennå kunne erobres og mennesker ennå kunne forandres. Jeg leter etter noe. Et flagg jeg kan heise. Et slips jeg kan vifte med. Men jeg finner ingenting. Så jeg bestemmer meg for ikke å kle på meg. Jeg kler av meg min lange underbukse og går ut i hagen. Ute i solen kjenner jeg at det regner. Jeg ser på plantene. På blomstene som løfter hodet mot dagen. Jeg myser opp mot himmelen. Mot dråpene som faller over ansiktet og jeg ser regnbuen. Selvsagt er det regnbue. Det skulle bare mangle og jeg ler. Jeg ler så høyt og så lenge at jeg til slutt begynner å lure på hvordan det egentlig står til.

Hun som vasker kom. Hun var veldig hyggelig men hun var allergisk for mandler. Vi drakk te. Når hun gikk sto kaken uåpnet på bordet. Jeg rykket kåpen ned fra hengeren og tok på meg støvletter med tykke såler. Jeg smekket døren bak meg og gikk. Jeg var ikke fornøyd. Jeg var ikke fornøyd. Hun skrøt av leiligheten men hun hadde sittet ytterst på sofaen og vært veldig hyggelig. Jeg var ikke fornøyd og jeg gikk. Jeg gikk og gikk med lange skritt til svetten bølget under kåperyggen. Jeg stoppet på perrongen. Han sto med ryggen til. Jeg har en hel kake sa jeg. Og jeg har te. Han snudde seg. Han hadde buskete bryn. Hva. Sa han. Jeg ber deg på kake skrek jeg. Har du kaffe hvisket han mot pannen min. Jeg svarte ikke. Men jeg hørte ham komme etter meg med seige skritt under frakken.

Hun har med seg en gul duk. Jeg forstår ikke hva jeg skal bruke den til. Hun la den på bordet. Den så nystrøket ut og hun sa at det burde stå noe på duken. På duken på bordet. Og hva skulle så det være spurte jeg fra et hjørne av stuen. Hun kikket seg rundt. På våpensamlingen. På de afrikanske maskene. Fotografiene. På askebegrene og samlingen med elefanter. Hun gikk raskt bort til elefantene. Og før jeg fikk sagt noe tok hun en av dem. En middels stor elefant av tre som forestiller den indiske med de karakteristisk små ørene. Hun tok den opp. Målte den. Veide den i hendene. Så satte hun den midt på bordet. Midt på den gule duken. Hun smilte liksom til seg selv. Det der tenkte jeg. Det der skulle du ikke gjort.

WENCHE STORK

trykk

trykk meg på bicepsen
gnu dem ut
alle ordene
ryr ut hulder til bulder

(har ikke tittel engang)

leker
eller lekker betydning
i alle retninger,
verseføttene lister seg stille hver sin vei

hei!

hvordan

kan du være sur på meg
med munnen full av fisk?

kjenn

oval er den
der inne som regel liten
en våt flekk bare
nå er den større
fyller opp
tar plass
oval og glatt å ta på

Paris

jeg har reist mye i forhold til min farmor

jeg har vært i Sveg i Mora i Orsa i Randers i Vejle Juelsminde der vi bodde over en butikk med godterier i løs vekt i Torquay var hele butikker fylt opp med godterier, fra gulv til tak og i Weymouth, der bodde jeg en tremåners tid ble aldri skikkelig syttende mai i Weymouth, jeg har vært i Seattle Vancouver og kjørt med Greyhound har vært i Montana i Yellowstone National Park men skryter jeg av det? nei jeg har vært i Sundsvall på Samsø i Ibestad og i Idaho hadde jentene bomull i behåen, jeg har vært på Lillehammer og i Molde i Kabelvåg pustet havluft på Dønna og i Ålesund og på Herøy ble Petter Dass virkelig født der, til Vestnes kom jeg for sent men aldri for sent likevel, jeg har vært i Singsås i Haltdalen og Ledalen mange ganger og på Røros og Lundamo i Göteborg turte jeg ikke ta loopen jeg har vært i Östersund og i Mora igjen og i Venezia tre ganger og kom på tanken å begynne på kunstskole i en alder av trettifem, men nei, dessuten har jeg vært andre steder i Italia, som i Mondovi der Sergio bor jeg har vært på Rognan og på Rognes i Parga uten barn og i Provence, det var vanskelig å vite hva som var Provence og hva som var like utenfor Provence på ei øde strand på Rhodos var jeg stakkars bussen pustet tungt og tok lange pauser jeg har vært i Bø og i Bergen og Helsinki på diskotek der Georg

ble tatt for å være dame, nei takk sa Georg i Helsinki i Mittersill drakk vi øl mens vi spilte i Karlsruhe og andre steder i Tyskland har jeg vært men aldri i øst og i Nederland har jeg vært riktignok bare på en flyplass en stor hall hvor det var gule munker og ei lita skitten jente jeg har aldri vært i Paris

storartet

magen er en brøddeig, men den gjærer ikke nå, gjemmer ingen, ikke deig likevel, dette stoffet som ikke fester til fingrene, kan ikke plukke av noe som helst, skal den bli mindre deigete, må det svette smerte kraft til, vi vil ikke ha det lettvint

en gang var magen en sprekkeferdig ballong, jeg hadde deig i ovnen og brente ballongen da brødene skulle ut, den sprakk ikke, men fikk en mørkerød strek tvers over seg og Birgit (som var inni) ble fryktelig redd og sparket meg hardt

det kommer unger gjennom den, ser du, magen er en fantastisk vakker del av meg hvorfor skulle jeg snakke nedsettende om mine tråder av silke som tidvis lyser i blått og alle disse fine små hårene som fanger solen, der inne var de alle, en om gangen, det var rødt der inne og varmt og vått og mykt, hvorfor skulle jeg vegre meg for å vise frem mitt eget storartede skrukkemonster?

Oppdrag hopp

En kvinne, Turid, kommer gående inn på scenen. Hun er 39 år, kledd i skjørt og bluse. Hun ser moderne ut, på en kjedelig måte. Hun klatrer opp på en av to trampoliner som står der. Hun begynner å hoppe.

TURID:

Jeg er Turid. Jeg har det bra. *(Smiler, påtatt)* Jo takk, bare bra. Det går fint. Det er så godt nå som været er så fint. Ikke sant? Godt med finvær, ja, sommeren var jo fin, men så fikk vi en dose høst igjen. Den kom litt brått på i år. Men så hadde vi jo en fin sommer, da. Kjempefin. Trenger ikke reise bort når vi får en så fin sommer. Blomstene vokste, det ble så frodig! Det ble tørt, ja, tenk at det kunne bli for tørt her også. Men det var bare å vanne. Det gjorde vi. Vannet og vannet. Og ungene! De hadde det fint. Løp gjennom vannstrålen, hele tiden. Hoppet i vannet. Hele sommeren. Drakk saft og koste seg. Spiste is. Tenk, for en fin sommer vi hadde. Det er en av de fineste somrene vi har hatt her nordpå, etter at *vi* flyttet hit i hvert fall. Jeg måtte si det til Lillian, venninna mi i Asker, at *nå* er sommeren for å besøke oss. Nå har du ikke været som unnskyldning, sa jeg til henne. *(Ler litt)* Ja, det sa jeg. Det var jo så fint i sommer. Men høsten kom litt brått på. Den gjorde det. Plutselig var den der, akkurat ved skolestart. Skolen begynte, og høsten var der, med en gang. Gulrøttene ble store i år!

Liten pause, hun hopper stadig

TURID:

Jeg er Turid. Takk. Det går fint. Hektisk, men. Du vet. Det er sånn det er for de fleste av oss. Ja, og ungene er jo gode, de vokser og blir store. De gjør det bra på skolen også, ingen mobber dem, og ikke mobber *de* noen, og ikke røyker de, og ikke drikker de, og ikke er de så gamle at de kunne ha begynt med slikt, heller, gudskjelov. Og takk. Jo, det går fint med oss. Selv om det er høst. Nei, høsten er den fineste årstiden, det sier nå jeg. Det er jo så nydelige farger i høsten! Sommeren var fin, og nå får vi en fin høst med store gulrøtter. Det går fint. Takk.

En kvinne til, Tvilling/Tvil, kommer inn på scenen, klatrer opp på den andre trampolinen. Turid lar seg ikke merke med det. Den andre kvinnen begynner å hoppe. Replikkene veksler. De hopper hele tiden. De henvender seg alltid til publikum, aldri til hverandre.

TURID:

Jeg er Turid. Jo takk, det går da bare bra med oss. Ungene vokser og trives og alt er som det skal være. Hektisk, men sånn er det jo, ikke sant? Nei, vi ser ikke mye til naboene, vi heller. Det er så mye som foregår hele tiden, og ungene skal kjøres hit og kjøres dit. Men det hadde vært kjekt å se mer til naboene. Det var hyggelig du stakk innom. Men det var ikke rare greiene jeg hadde å by på. Det blir ikke bakt mye her i huset, nei, når skulle vi få tid? Og så blir det jo oppspist så fort, vips er kaka borte. Men, vi får ta for oss av markens

grøde, det ble jo store gulrøtter i år. Har du prøvd å dyppe gulrota i kaffen? *(Smiler med et merkelig uttrykk)*

TVILLING/TVIL:

Jeg er Tvilling. Bare kall meg Tvil. Jeg er fri. *(Hopper voldsomt)* Hver dag kommer jeg hit for å hoppe på denne trampolinen.

TURID:

Jeg er Turid. Takk som byr. Takk, bare bra. Bare bra med oss. Med oss alle sammen. Ungene vokser. De vokser bilen med kraftige armer. Nei, hva er det jeg sier. Munnen glipper helt av med meg. Ungene vokser. Men det gjør jo unger.

TVIL:

Jeg er Tvil. Jeg har et oppdrag. Oppdraget mitt er å hoppe på trampoline, og jeg liker å hoppe på trampoline. Så jeg kan tenke meg andre oppdrag som er adskillig verre enn å hoppe på trampoline. Ikke sant?

TURID:

Jeg er Turid, takk. Tenk at de kalte meg Turid. Ikke særlig originalt. Litt for gammeldags etter min smak. Hvorfor kunne de ikke heller kalle meg noe uvanlig – som Krystelle eller Hilvi? Det hadde vært navn å huske. Men aller helst ville jeg ha hett Desiree. Hvem er det vel som husker Turid?

TVIL:

Jeg er Tvil. Jeg er fri eller burde være det. Fri. Fri til å hoppe på trampoline. Men jeg hopper på trampoline. Jeg liker å

hoppe på trampoline. Hvis jeg var helt fri, kunne jeg gjøre helt som jeg ville. Jeg kunne hoppe på trampoline hele dagen. Men jeg hopper jo på trampoline hele dagen.

TURID:

Jeg er Turid. Takk. Dessverre. De kalte meg Turid. Ikke engang Trude kunne de være så originale å kalle meg. Det ble Turid. Jeg kjente en gang en dame som het Erna, og som alltid kalte seg Turid! Det går over min forstand. Hvorfor skulle hun kalle seg Turid når hun hadde et så flott navn som Erna? Jeg visste det ikke før hun døde. I dødsannonsen sto det Erna. Erna, spurte jeg, het hun Erna? Jeg som alltid trodde hun hadde samme navn som jeg.

TVIL:

Jeg er Tvil. Jeg vet ikke hva jeg vil, og jeg vet hva jeg vil. I hvert fall er jeg fri til å hoppe på denne trampolinen og mene hva jeg vil og tenke hva jeg vil. Det er jo noe.

TURID:

Jeg er Turid. Jo takk, jeg har det i grunnen bra. Når ting ikke blir for høytsvevende *(høyt hopp)* for meg. Det er ofte best å holde seg til de nære ting, det er det. Men det er klart, meninger har en jo. Jeg kan ikke for det, men jeg har faktisk noen egne meninger, jeg også. Dessverre tilsier all erfaring at det beste er å holde dem for seg selv. Og fortsette som en stevner, vi var på et kjempestort stevne i fjor sommer, jentene likte det så godt. De stevner de også, som sin mor. Og jeg kan ikke si annet enn at det går bra. Vi har en sikker økonomi.

Huset er nytt og nesten stort nok, og ungene vokser som bare rakkern. Hvorfor sa jeg det, jeg bruker da ikke si rakkern?

TVIL:

Jeg er Tvil. Absolutt tvil – enkelte ganger. Men er det noe jeg virkelig har lyst til her i verden, så gjennomfører jeg det. Jeg har absolutt lyst til å hoppe på trampoline.

TURID:

Jeg er Turid, takk. Altså, det går bare bra hos oss, og snart er det vel vinter og jul før en får sukk for seg, kjenner jeg meg selv rett. Det går jo fort. *(Nå hopper hun fortere)* Alt går jo altfor fort nå for tiden. Jeg lurer noen ganger på om jeg skal slutte. Eller finne meg en elsker. Hvorfor ikke? *(Ler en befriende latter)* Tenk om jeg hadde gått hen og tatt meg en elsker. Det hadde vært noe for dem, det, tenker jeg. Da hadde de fått noe. Men det blir vel ikke noe av, det heller, tenker jeg. Hvor skulle jeg finne det mennesket, det ville jo være det første spørsmålet en måtte stille seg. Og jeg ville jo ikke tatt en hvem som helst, heller. Nei, hva er det jeg står og hopper om, jeg tror det hopper trill rundt for meg, jeg. Kanskje jeg ikke er riktig fisk. En rød uer fra havets dyp, som øynene spretter ut av skolten på – plopp – når den kommer opp. *(Høyt hopp)* Ja ja, men jeg har det vel bra. Ingen ting å klage på. For det meste hoppende glad, til og med. Det er mange som har det mye verre enn jeg! Men det går jo litt opp og ned, det gjør det.

TVIL:

Jeg er Tvil. Jeg trenger ikke tenke *(tar sats og hopper)* her oppe, trenger ikke tenke *(tar sats og hopper)* her oppe, trenger ikke tenke *(tar sats og hopper)* her oppe. Det er det som er så befriende. Slik er det på toppen. De sier det blåser på toppene, men jeg synes heller det gynger. Og jeg slipper helt å tenke! Dette er rene meditasjonen.

TURID:

Jeg er Turid. Jo takk, og ungene trives de, hører ikke annet. De har det nok bra, de ja. Det er utrolig hva unger tåler. Nei da, det har ikke skjedd noe spesielt. Det var ikke det jeg mente. Men en vet jo aldri. Jeg mener, en skal ikke male spøkelser på høylys dag, men noen ganger får jeg en sånn uro i meg. *(Hopper stivere, med armene langs sidene)* En sånn dinglende en med syltynne lyder i, en sånn som singler når du skal ut på verandaen og trekke luft inn i magen. *(Trekker pusten og tar sats til et nytt, stort hopp)* Nei da, ungene har det godt og er som unger flesk. Ja, de er nok blitt litt for feite. Rett og slett.

TVIL:

Jeg er Tvil. Egentlig heter jeg Tvilling. Men aller helst ville jeg hete Henry – om jeg selv hadde fått velge fritt. Men, jeg er Tvil. Noen ganger vet jeg ikke sikkert om jeg eksisterer i det hele tatt.

TURID:

Jeg er Turid. Takk, det var pent sagt. Jeg vil jo helst ikke skryte av meg selv, er ikke opplært til det, vet du. Jeg har vokst opp med Jan T., jeg også. Tenk hva jeg kunne ha blitt uten den mannen! Unnskyld, det var ikke meningen å belemre deg med mine fantasier.

TVIL:

Jeg er Tvil. Helt sikker kan man selvfølgelig aldri bli. En tid lurte jeg også på å prøve faste. Og yoga samtidig. Men det ble med planene. Jeg kom meg ikke ned fra trampolinen, skjønner du. Det går ikke an å gå ned herfra nå. Sånn er det med den saken.

TURID:

Jeg er Turid. Jo takk, det går bare bra. Hektisk. Men det er det vel for oss alle, er det ikke? Og så er det denne nakken og disse skuldrene. Og håndleddet. Musesyken og fibromyalgi, sikkert. Alt på en gang, det er meg. Men det går fint, herregud, jeg har tre tykke fiskeunger og en mann som stort sett også er torsk. Hva mer kan man forlange? Nei, det er nok altfor mye klaging. Det er bra sikkert. Det er nok altfor mye klaging på folk flest, det mener nå jeg. Jeg har mine egne meninger, jeg også, det er sikkert og visst. Og folk syter og bærer seg for alt mulig, har vi det ikke i grunnen altfor godt i dette landet? Vi vet ikke hvor godt vi har det, vi, det er det som er feilen. Men hadde jeg ikke hatt dette lille problemet med muskelgruppene her oppe, fra hånden

og opp til hodet, ville jeg nok ha satt i gang med forberedelsene nå. Ja, det er jo planlagt, så sånn sett er det bare gjennomføringen igjen, men det er nå så rart med det. Ja, jeg har ikke kommet lenger ennå, da, på grunn av disse … ja, jeg vil ikke syte, det er ikke det, men. Jeg tror jeg skal vente noen dager før jeg setter i gang. Jeg tar alltid baksten først, og så går jeg på julebord, og da vet faen meg ingen hva som kan skje. For nå begynner det å haste her, jeg tror jeg har feber. Jeg tror jeg må kaste meg uti det, en for alle, alle for en. Henry hadde vært noe! Men hvordan vet jeg om han heter Henry? Jeg føler absolutt på meg at han bør hete Henry. Hvor finner jeg en Henry?

TVIL:

Jeg er Tvil. Jeg er fremdeles ikke sikker på om det er den rette trampolinen jeg er kommet på. Er du? Er dette min? Hvordan kan jeg være sikker på det?

TURID:

Jeg er fortsatt Turid. Det humper og går. Jeg rakk det ikke denne gangen, heller. Det meste ble som før. Og ingen ble glade for noe som helst, ikke egentlig. Nå er det bare januaren å slite seg gjennom. Det går vel, det og. Det hele kunne sikkert vært verre. Meg kunne det knapt ha stått verre til med, men nå forsnakket jeg meg. Det var ikke meningen å si det der, så bare glem det. Jeg holdt nesten på å ta meg en Henry der. *(Trekker pusten)* Og ingen ble glade for noe som helst. Vi har jo alt fra før, og det blir bare mer og mer rot. Det eneste man kan si seg fornøyd med, når det kommer til stykket, er størrelsen på gulrøttene.

ANDERS SØVIK

Stabat mater

Det er sludd i byen når hun går av båten. Hun skutter seg i kulden og drar sjalet tettere rundt skuldrene, mens hun går nedover leideren. Byen er fremmed, og hun har aldri vært her før, men hun vet at hun ikke har noe valg. Det var her det ble, og det er her det må skje. Hun har hørt om nabolandet i vest, men det er første gang hun ser noe av det med egne øyne. Det hele virker fremmed, men på samme tid merkelig kjent. Det lukter annerledes enn hjemme, og byen er stille. Det er enda en stund til de første arbeidsfolkene setter sitt preg på bybildet. Enda en stund før bilene gjør krav på gatene. Hun blir stående ubesluttsom en stund, mens hun lurer på hvilken vei hun skal gå. Kirken er det første som faller henne inn. Uten at hun skjønner hvorfor, føler hun en dragning dit.

«Kanskje de har plass til meg,» tenker hun.

Etter å ha gått en stund gjennom gatene, kommer hun til en slags park. Den er ikke stor, men velholdt. Og midt i parken, majestetisk opplyst i grålysningen, ligger kirken. Hun kjenner en varme av forventning og håp. Kanskje denne gangen. Kanskje hun endelig kan få ro. Det er kaldt og fuktig i lufta og snøfillene smelter i det samme de treffer bakken. Den våte asfalten minner om hjemme, og hun kjenner en klo som tar tak i noe inni henne. Høyere nå enn før.

Han våknet og kjente at han var bundet fast. Registrerte at han var altfor bedøvet til å få panikk. En mild undring var alt han klarte å mønstre.

«Hvor er jeg?» var den eneste tanken som manifesterte seg klart.

Så husket han. Han var fyllesyk, eller rettere sagt, han var enda full fra kvelden før. Han forsøkte å røre seg, men ble lammet av en smerte som skjøt opp gjennom ryggmargen og la seg som et teppe over cerebral cortex, før den løste seg opp i tusen små hvitglødende nåler som stakk ham over hele hodet. Han ble liggende en stund og samle de knuste delene av gårsdagen som lå sentrifugert i hukommelsens yttervegger. Fragmentariske glimt meldte seg sammen med utydelige drømmebilder, og han skjønte at det var alt for tidlig på dagen til å skille drøm fra virkelighet. Til sin lettelse kunne han slå fast at han ikke var bundet av en ytre fysisk gjenstand. Det som hadde holdt kroppen hans i en skrustikke var alkoholens rester og slagg som fremdeles herjet kroppen.

Han klarte omsider å reise seg opp i sittende stilling. Ble sittende og vurdere hvorvidt han skulle ta snarveien og gjøre

slutt på smerten umiddelbart eller ikke. Vodkaflasken sto der han hadde satt den fra seg før han sovnet noen timer tidligere. Han hadde akkurat bestemt seg for lindring i flytende form da kvalmen tok ham. Rakk akkurat toalettskålen før det magre mageinnholdet kom opp. Han ble liggende og kjenne på det kalde porselenet, mens han tok bestemmelsen om å gå ut og drikke luft istedenfor sprit.

Kirkedøren er massiv med et kraftig langsgående håndtak. Hun kjenner på det kalde metallet og prøver å rykke døren opp. Den er stengt. Hun blir umiddelbart skuffet, men det varer ikke lenge. Det virker som om hvert nederlag etter hvert blir mindre merkbart. Hun husker med ett svogerens anklagende blikk, og de sviende ordene. En skam, hadde han kalt det. Å bære på en skam er i sitt vesen å kjenne den vokse, mens man blir nummen mot verden. Hun er nummen nå, og kald. Hun ser at hendene er blitt røde av kulden, og hun blir stående og betrakte dem, nærmest forundret. Hendene, som hun har sett hele sitt liv, virker plutselig så fremmede. Det fine nettet av blodårer som hun vet gjemmer seg under huden, er ikke synlig lenger, og knokene lyser hvitt bak rød hud. Hun blir revet ut av transen av en mann som snakker til henne. Han har tydeligvis kommet ut av sidedøren, og ser spørrende på henne mens han gjentar noe hun ikke forstår.

«Er kirken åpen? Jeg vil gjerne inn her,» sier hun og peker mot den stengte døren.

Mannen rister uforstående på hodet. Hun skjønner at han ikke kan forstå henne, og kjenner fortvilelsen bre seg. En

del av henne er forberedt på dette, men hele verden synes å være på kant med henne, og hun makter ikke tanken på å gi opp språket også.

«Kan jeg komme inn?» ber hun, høyere nå. «Jeg vet ikke hvor mye lenger jeg klarer dette. Vær så snill, kan jeg komme inn?»

Hun skjønner at hun roper nå, og ser mannen ta et par forsiktige skritt bakover. Hun skal til å følge etter da hun kjenner at føttene svikter. Hun rekker å støtte seg mot kirkedøren før alt blir hvitt.

Det første trekket av sigaretten sendte ham rett ut på toalettet igjen. Det var som om ikke bare munnen, men hele kroppen hans var lagt ned og stengt. Avviklet. Mat var utelukket, og bare tanken fikk det til å grøsse i ham. Han kjente at han var på bunnen nå. Kroppen gikk på sparebluss og trakk sjelen med seg.

Hun våkner av stemmer. Når hun åpner øynene ser hun at hun er innendørs. Hun befinner seg i en sofa, og skjønner av veggene rundt seg at hun er inne i kirken. Det står flere mennesker rundt henne, de hvisker og peker mot henne. Når de ser at hun er våken, kommer to av dem mot henne, deriblant mannen hun traff på trappen. En kvinne som er sammen med ham bøyer seg over henne og sier noe. Hun tar henne på magen, og ser henne i øynene. Hun kjenner seg svimmel og kvalm nå, og vil bare at alle folkene skal gå sin vei.

«Jeg ville bare hvile litt her inne,» sier hun og ser på menneskene rundt seg. De stirrer tilbake, og hun skal til å snakke på nytt når smerten kommer. Ansiktet fortrekker seg, og hun ser gjennom tårene at menneskene rundt begynner å diskutere ivrig. To uniformskledde menn er kommet til, de kommer bort og hjelper henne på bena. De snakker til henne og stiller spørsmål, men hun forstår ikke. Hun skjønner på faktene deres at hun skal bli med ut. Hun orker ikke gjøre motstand. Orker ingenting lenger, og følger med ut av kirken. På utsiden står en politibil, og hun blir fulgt inn bakdøren.

Hun sitter i bilen og ser husene gli forbi. Selv i døsen kan hun ikke unngå å legge merke til rikdommen. Alt er så rent. Det er på samme tid skremmende og fascinerende. Fengslende. Hun legger merke til et hus de passerer, hvor man kan se rett inn i stuen. Det sitter en familie rundt et bord, og hun kan ikke la være å undre seg. Kan det være at det bor lykkelige mennesker der?

Lykken virker fjern nå. Det var ingen som ville tro henne. Alle sa at hun søkte for hardt etter lykken. At hun var egoistisk og selvopptatt. Sannheten var at hun ikke hadde søkt hardt nok. Hun kjente en mann, men han hadde aldri rørt henne. Smerten kommer igjen, og hun ser at bilen har stoppet. De er på et sykehus. Politimennene fører henne inn på et venterom. Det er tomt for mennesker. En sykepleier kommer med et glass vann til henne, og hun kjenner at hun er tørst. Hun er blitt merkelig fremmed for kroppen sin, til tross for at den taler til henne uavlatelig nå. Hun begynner å kjenne etter, som for å lytte til hva den har å si, og føler

plutselig en lammende angst. De kommer til å skille oss! Tanken er gjennomtrengende og uutholdelig. Til slutt er det alt hun klarer å tenke, og hun kjenner styrken vende tilbake. Det er ingen andre på venterommet nå, og før hun vet hva hun gjør er hun ute av døren og på tur nedover gangen. På utsiden står en buss parkert i den retningen hun var kommet kjørende, og hun går raskt om bord. Hun gir sjåføren en av de sedlene hun fikk på båten, får penger igjen, og går og setter seg. Følelsen som kommer over henne er overveldende. Hun har aldri vært så sikker før.

Kulden traff ham i ansiktet med et slag, og han måtte gispe etter luft. Det virket tvingende nødvendig å bevege seg gjennom landskapet. Han måtte ta et oppgjør nå. Selvopptattheten hans seg ut av kroppen i takt med alkoholen. Det sjelelige vakuum som forgiftningen etterlatte seg, gjorde rom for en ny type lengsel. Han var lei. Lei av seg selv og den han var blitt. I mange år hadde han trodd at han visste hvem han var, men følte nå at han bare var en del av en stor løgn. Han var på tur hjemover igjen da han så en kraftig gatelykt han ikke hadde lagt merke til før. Det sto en skikkelse der, halvt synlig i lyskjeglen. Han gikk mot lykten og så at det var en ung kvinne. Det så ut som hun hadde smerter.

Da hun gikk av bussen hadde hun vært så sikker, men nå, ute i kulden igjen, blir hun rådvill. Hun ser etter et holdepunkt, en vei å gå. Smertene kommer hyppigere nå, og det virker som om de går i ett, uten opphold. Hun er på tur å legge seg ned, oppgi alt, når hun ser et kraftig lys på en

bakketopp. Hun går opp dit, trukket mot lyset som en møll i natten. Mens hun står der, under lyset, ser hun en skikkelse nærme seg. Det er en ung mann, og en følelse av håp, sterkere enn noensinne, fyller hver celle i kroppen hennes.

«Jeg trenger hjelp,» sier hun.

Han ser ut som han forstår. Han tar henne i armen og fører henne ned bakken og bort til et hus et stykke unna. De går rundt huset og ned på baksiden hvor det er en kjellerinngang. Det er rotete og skittent i inngangen til leiligheten, men han fører henne bestemt fram gjennom halvmørket. Det er en liten leilighet og ikke så mye renere inne enn ute, men hun ser at det holder, at det er rett plass. Hun peker mot kjøkkenet, og får ham til å forstå hva hun vil. Mens han koker vann og vaskekluter, gjør hun seg klar.

Han har aldri vært med på en fødsel før, men er merkelig rolig. Først hadde panikken tatt ham. Han hadde fått svettetokter og kjente at rommet snurret. Så hadde han sett på henne. I det blikket hennes fanget hans, var det som om hennes bestemthet og ro smittet over. Sykdommen i kroppen hans er borte, og han gjør instinktivt de tingene hun vil at han skal gjøre. Av og til ser han opp på henne, og blikket hennes møter hans. Han ser hvem hun er, og når barnet kommer er det som om noe inni ham løsner.

«Det er en gutt,» sier han.

«Ja,» sier hun. «En gutt.»

Stillhet

Sivet suser svanen
synger sang om død
er alt for mørkt.
Nei, stillhets støy er mye lysere.
Som bjørkas fine hud.
Som sildring fra en bekk så liten
at du nesten gikk forbi,
men stoppet opp allikevel
og drakk

Fugl

Rypa blunker strekker
halsen hvite
vinger rødt
i hvitt
ser du meg?

Fisk

Ringen i vannet røper
fisken glir
stille bak det grå

Tre

Kjenner barken
klø bak hodet
lukten av det gule grønne

Høst

Vind fra siden
sludd på greiner
våte fingre fryser snart

Tid

Akkurat der i
stillheten ved vannet,
var det tiden begynte
å opphøre.
Mannen som går langs
bredden i det glitrende
lyset vet det ikke,
men han er usynlig.
Han trekker tråden
forsiktig
ut av snella og løfter stanga.
I et par bestemte
men rolige bevegelser
ligger snøret
i en svak bue utover vannflata.
Han snur seg og blir
borte i lyset igjen.

LENE E. WESTERÅS

Du går over en sommereng Midt i enga ligger det ei ku og kua vikler seg stadig fastere i rustne floker av etterlatt piggtråd Du legger en hånd på dyrets hals Stryker over det strie kuskinnet Med den andre hånden tar du opp av lomma et eple, tygger sakte Du kjenner dyrets pust, dere ånder i takt med hverandre Kuøynene stirrer glassaktig på et punkt i luften, likner kjempestore eplesteiner Du spiser eplet, med kjernehuset, steiner, stilk og legger hodet mot kuas mage, hører den hente luft fra lungene og blåser den ut mellom hvitt skum Du ligger slik en stund, kjenner den duvende, dunkende skinnposen løfte hodet ditt opp og ned Du merker dyret avkreftes, kroppen mister liv, litt etter litt Du snur deg og legger kinnet ditt inntil kuas hode Den puster nå i små sukk, som ga den deg opp Du reiser deg og går tilbake over en sommereng

•

At jeg er født er jeg blitt fortalt, en sannhet jeg regner som sannhet Et minne om en mus under en ombygd anleggsbrakke er et minne fra min første barndom, dette regner jeg ikke som sannhet, heller et søkt alibi på at jeg kan huske fra jeg var tre år Alibiene gjentar seg vedvarende som en uklippet roadmovie på repeat Jeg sjarmeres av frykt for det faktum at mennesker jeg kjenner eldes – eldes og dør ut Til slutt er det ingen tilbake som kan fortelle sannheter om eller til meg I øyeblikket det skjer, at alle som har kjent meg er borte, vil jeg ennå være tilstede? Vil det vise seg at selve min eksistens er betinget av andres minner? Vil noen høre at jeg faller i skogen, eller vil jeg som anleggsmusa bli et minne i en bortskjemt drittunges halvfylte hjerne

•

Snø i en glassboble

Mussolinis vei ligger like utenfor gjerdet
Hvor stolt han må ha vært idet han parterte Romas
historie til fordel for sin svirebror Hitler
Opp svingen forbi den Tarpeiiske klippen og til høyre der
innvollene skriker til deg fra spritglassene i Eremitasjen

På bunnen av Colosseums gladiatorkammer henger den
søtlige dunsten ennå igjen fra da fristende romerinner dusjet
blomsteraroma – delte brød til folket som spiste mens
siklet drev fra munnvikene idet magesekker og
opprevne lunger lå spredd rundt i sagmugget, få
minutter før løver glefset dem i seg
Munnhulen til den sigøynerungen som alltid stjal og
alt han eide var stjålet eller spist, hvor pusten hans
gjenga lukten som bare finnes i likhus
Tærne til den uteliggeren som døde utenfor hotellet
med brukte ukesgamle brødposer til
sko – skiftet dem ut hver uke – polstret veggene i
den esken han kalte et hjem Neglene hang løst til
vinteren kom før de frøs fast i blodet med en isblå
hinne over seg

Det kunne vært her eller på hvilken som helst av

disse stedene, at sivilisasjonen oppsto i et hjelpeløst
forsøk på å skape en samfunnsorden for å inkludere
arter av ulike slag og den eneste art med tankens
bevissthet forgjeves sender signaler til
et usett ansikt i en tid som ennå ikke er

•

Et knull på kanten av Golan

Og jeg spør Noa: Hvor mange dyr tar du med
Han svarer: Vi tar bare par

Jeg ser elefanter og mus jevnsides opp landgangen
En sebra ser ut til å gå alene inn i treskroget, men
får selskap av sin make
Ugler, maurslukere og papegøyer
Sauer, vortesvin, høns
Jeg kjenner Noas hånd på baksiden av lårene mine, fingrer
seg inn mellom dem
Det er for å berge de ulike artene, sier han
idet han glir inn i meg bakfra

Det er Guds vilje, fortsetter han mens
han tar meg i lange, harde støt og han forteller
om Åpenbaringen idet Herren ga ham oppdraget

Jeg ser neshorn etterfølge svaner, struts ledsage kakkerlakker
Jeg hører Noa puste fortere og idet den siste arten –
to rødbrune gaseller – går om bord,
blandes ropet hans med vortesvinets grynt
Jeg ser ham entre arken og mens vannet rekker meg til halsen
kjenner jeg siste rest av ham renne ut av meg
Papegøyelatteren avtar ekkovis
og solen er en gjennomsnittsstjerne

•

Ferdinand Finne lagde i nittenåttini akvatintet *fra Antikkens verden* Motivet er hentet fra en gravplate i det arkeologiske museum i Athen Da jeg besøkte denne gravplaten så jeg at Finne hadde speilvendt motivet i sin gjengivelse Jeg tenkte ikke mer på dette før jeg år etter, i Vatikanmuseet, så en restaurert marmorstatue av guden Mithra – med ansiktet vendt mot oksen, ikke fra, slik Mithra skal
Når jeg betrakter meg selv undrer jeg meg på om jeg selv er et resultat av kunstnerisk frihet eller faglig udyktighet og svaret blir som i eksemplene over så altfor opplagt

•

Rundt forrige årtusenskifte ble det fra Heliopolis i Egypt fraktet tretten obelisker til Italia Over ni hundre arbeidere og hundre hester flyttet i femtenåttiseks en av disse obeliskene inn på Petersplassen i Roma hvor den ennå står med brodden opp
I en liten korgbinderbygd nord for Polarsirkelen var det for inntil nylig symptomatisk etter en lørdagskveld å observere menn i manndoms-prøvekamp der tevlingen bestod i å løfte eller bære den største steinen i et gitt antall minutt for så å plassere den i festvertens hage
Kan tid og rom overgå menneskets trang til å flytte stein eller er vi for alltid fanget inn i et møbiusbånd fra helvete

•

på peishyllen:
en lavaklump, en urne fra oldtiden og et hestehode av leire, sedimentene omgir deg, gjør seg klar til fossilering, du løper forover idet du trekker huden over øynene, bryter gjennom lufttomt rom, det er parkett på alle gulv og litografi på fire vegger, ingen kjøper din frihet, du presses tettere sammen, ser klimaendringer og amfibier, bikuber overfylles av honning, du tror du nærmer deg magmakammeret, ilden brenner øyelokkene, blotter pupillene, skraper mot iris, overflatene skinner, tvinner nødløgner på gamle rokker, nyspunnet tråd velter utover torgplassene
hører skrittene

•

Hvor valfartende møtes setter vi opp velsignede hus, kranser dem med skårne steiner og hvite stakittgjerder Langs gatene bygger vi kasser av tre, propper dem med mennesker og lager en by Vi stasjonerer nyfødte barn i statistikkpåler, skriver historien med halvfete hieroglyfer og sier; dere får låne denne biplaneten – i nittensekstini kommer sjefen tilbake, da igjen blir hun Gud

•